

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
כי תשא
אדר הראשון ה'תשפ"ב ב'של"ג
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך לגבי השאלה האם מותר לעשות משקה ערק וכדו' (משקאות אלכוהוליים) מפירות הקדושים בקדושת שביעית, בירור דעת האוסרים והמתירים, הרחבה בעניין יין שרף אימתי התחיל להתפשט בעולם, ופרטי דיניו, ראיית המתירים מספר ערוך השלחן אינה מוכרחת, ומסקנת מרן שליט"א כי לכתחילה אין להיכנס לספק זה, אולם יש למתירים על מה לסמוך.

צמח הקאת אין בו קדושת שביעית.

המשך בעניין רבי מאיר שלמד תורה מפומיה ד'אחר' (אלישע בן אבויה), והאם ישנו הבדל בין אדם קטן לבין גדול, חיזוק לדברים שנאמרו בשיעור הקודם לגבי הרמב"ם וסברתו, והרחבה בביאור דעת רבינו חננאל.

המשך בירור עניין רבנים וסופרים ואנשי חינוך וכו' אשר יצאו עליהם שמועות רעות וכו', והרחבה לגבי הסופר ח' ולדר וספריו.

גם המאבד עצמו לדעת מחמת בושה, נחשב מאבד עצמו לדעת.

המעשה בבעל השדי חמד אשר העלילה עליו המשרתת בכדי שיחשדו בו וכו', וכיצד זכה שנפתחו לו שערי אורה.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 633

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש ע"י ידידנו היקר

רבי אריאל בן יוסף נהרי הי"ו, להצלחתו ולהצלחת כל הנלוים אליו.

וכן לרפואת רחמים בן חביב הי"ו שחולה במחלה הנוראה,

ולרפואת בנימין בן חביב שחולה בקורונה ומצבו לא בכי טוב.

וכן לרפואת אמו מרת בתיה בת יחיא, וחמותו צביה בת יוסף.

בעבור שהתנדב ביד רחבה למוסדות יד מהרי"ץ.

המקום ב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונוק יצילהו, וישלח לחולים

רפואה שלימה ובריאות איתנה במהרה, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה

ולברכה, אבי"ד.

בשם רחמן.

ראשית אני מתנצל על האיחור, היתה שבת חתונה של נכדי חיים הי"ו. כמה שניסיתי להזדרז, עשיתי כמיטב יכולתי, לא הצלחתי. אבל ברוך ה', שהיגענו פחות או יותר בזמן. בדר"כ השיעור המקדים מפי הרה"ג משה רצאבי שליט"א אמור להתחיל בשעה 8:00, והשיעור השבועי בשעה 8:15.

השיעור מוקדש ע"י ידידנו היקר רבי אריאל בן יוסף נהרי הי"ו, להצלחתו ולהצלחת כל הנלוים אליו. אני ממש מופתע, שהוא מגיע לשיעור מעיקו"ת ירושלים ת"ו כמעט בכל מוצאי שבת, זאת מסירות נפש, ירבו כמותו בשראל.

וכן לרפואת רחמים בן חביב הי"ו שחולה במחלה הנוראה, ולרפואת בנימין בן חביב שחולה בקורונה ומצבו לא כבי טוב. וכן לרפואת אמו מרת בתיה בת יחיא, וחמותו צביה בת יוסף.

בעבור שהתנדב ביד רחבה למוסדות יד מהרי"ן. כמה שהאדם פותח את ידיו, הקב"ה נותן לו פי כמה וכמה. זה כמו משפך, למעלה רחב, ואם הצינור למטה פתוח, אזי ממשיך עוד, מזרימים לו עוד. כשם שפתחת, כך גם הקב"ה יפתח לך את ידו הרחבה.

המקום ב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונוק יצילהו, וישלח לחולים רפואה שלימה ובריאות איתנה במהרה, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

כמרכן השיעור מוקדש להצלחת החתן – נכדי היקר – רבי חיים רצאבי שיחי, בן הרה"ג משה רצאבי שליט"א, רב קהילת "פעולת צדיק" בעיר אלעד, וראש כולל "פרי צדיק" בעיר חריש, ומח"ס בארות משה על פסקי מהרי"ן – הלכות שבת וימים נוראים, ו"בנין משה" על הלכות שבת, ועוד ספרים וביאורים חשובים רבים, בן ירבה וכן יפרוץ.

ולכלה שתחי' – בת ידידנו הרה"ג איתמר אושרי הי"ו, ראש כולל בעיר רמת השרון. ב"ה גם הם משפחת תלמידי יחכמים מכובדת ומיוחסת, ירבו כמותם בישראל.

שזכו השבוע לבוא בברית הנישואין בשעט"מ. המקום ברוך הוא יזכם לבנות בית כשר נאמן וטהור וקדוש בישראל, על אדני התורה והיראה ובדרכי אבותינו ורבותינו נע"ג [נשמתם עדן גן]. הסדר הוא כך, רק בראשי תיבות נע"ג, כדי שלא לכתוב נג"ע. ובמקום אחר כתבנו בס"ד גבי לך אכול בשמחה לחמך, ראשי תיבות אב"ל, ואכמ"ל, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה ולברכה, אכ"ר.

המשך לגבי השאלה האם מותר לעשות משקה ערק וכדו' (משקאות אלכוהוליים) מפירות הקדושים בקדושת שביעית, בירור דעת האוסרים והמתירים, הרחבה בעניין י"ן שרף' אימתי התחיל להתפשט בעולם, ופרטי דיניו, ראיית המתירים מספר ערוך השלחן אינה מוכרחת, ומסקנת מרן שליט"א כי לכתחילה אין להיכנס לספק זה, אולם יש למתירים על מה לסמוך.

בשיעור הקודם [מוצש"ק תצוה], דיברתי בס"ד בעניין עשיית ערק – משקה חריף – מתמרים או מצימוקים, או מכל מה שעושים זאת, האם מותר לעשות אותו מפירות שיש עליהם קדושת שביעית. לעת עתה, בדר"כ הרבה פירות עדיין אינם קדושים, אבל זאת שאלה להמשך הזמן, האם הדבר מותר או אסור.

אמרת, שמישהו שאל אותי על כך [בטלפון], ושאינני מכיר את השואל, ונראה לי שהדבר אסור, אבל הוספתי [הובא בחוברת 'שערי יצחק' עמוד 3], כי מי שהתיר, אם יש לו טעם, צריך שיסביר את עצמו. כלומר נשמע מה בפיו, ונעיין בדבר שוב.

לשמחתי הרבה, לאחר השיעור ניגש אלי השואל, לא ידעתי שהוא בעצמו נמצא בשיעור, שמו הרב אליהו ב"ר זוהר חרד הי"ו, מהעיר ראש העין ת"ו, והראה לי שבספר שביתת השדה, לידידנו הרה"ג שניאור זלמן רווח שליט"א, כתב להתיר זאת. במהדורא הרביעית שלו, התשפ"א. יישר כוחו שהשאיל לי את הספר לעיון. והנה המקור העיקרי שלו, כנראה הוא מהספר ערוך השלחן, ונראה זאת עוד מעט בעז"ה, אם הדבר מוכרח.

הוא כותב להלכה [בדף רנ"ט] כך, פירות שדרך העולם לעשות מהם שיכר או ערק וכדומה, כגון שעורים שהדרך לעשות מהם בירה או וויסקי, או ענבים שהדרך לעשות מהן ערק או קוניאק וכן תמרים, יכולים לעשות כן אף בשביעית, שזהו חלק מצורת השימוש הרגילה בפירות.

והוא מאריך על כך שם, למטה בהערה י"א. בהתחלה הוא מביא את הנדון של סחיטת שאר פירות, האם הדבר מותר או אסור, האם יש בזה הפסד הפרי. וכותב בזה"ל, להלכה מצינו כמה טעמים להתיר, החזו"א כתב [סי' כ"ה אות ל"ב]

מלוגמא לאדם, וכ"ש דמותר לעשות ספירט. ואף לדעת רבי שמשון דאסור לעשות מהן מְלֻגְמָא, מ"מ לעשות מהן משקה לאדם, נראה דעדיף טפי מלהאכיל לבהמה, וש"כ. אם זה כבר לא ראוי לבני אדם, אזי יותר טוב שתעשה ממנו כוהל, דהיינו המשקה החרף הזה. ומבואר שהתיר עשיית הכוהל למשקה לאדם, רק במקום שנפסל מאכילת אדם.

אבל הוא אומר, ונראה שסבר החזו"א שעשיית כוהל, הוא דבר שאינו שוה לכל נפש, והוא כרפואה האסורה בשביעית.

במלים אחרות, זהו כעין 'מר כי אתריה, ומר כי אתריה'. דהיינו, אצל החזו"א, בסביבתו לא היה מקובל העניין הזה, הדבר היה משהו נדיר. אבל בעדות שהדבר נפוץ, אצלם זה נחשב משקה.

לאחר מכן הוא מביא, וכן כתב לאסור הגר"ח קניבסקי בדרך אמונה [פ"ה הל"ג ס"ק י"ח] שאין לעשות שיכר מתמרים ושעורים בשביעית. אולם הגרע"י בשו"ת יביע אומר [ח"ח סי' ל"ז אות ב'] הביא דברי הערוך השלחן שהתיר עשיית השיכר, ונסתייע מדבריו לנידונו שם.

בשו"ת יבי"א שם, הנושא העיקרי הוא לגבי הלכות שבת, כי לפי הגמרא והש"ע רואים שאיסור סחיטה הוא רק בזיתים וענבים, אבל לגבי דברים אחרים, מאחר ואין רגילות לסחוט אותם, ממילא זה יהיה מותר. אולם דבר זה, היה רק בדורות ההם, כי הדבר לא היה מקובל אצלם. אבל היום בזמנינו, המקובל לסחוט אותם, כגון תפוזים וכדומה. וממילא, שם לגבי שבת, זהו לחומרא, כי יוצא שהדבר אסור בשבת. כך פסק מרן בש"ע סימן ש"כ סעיף א', זיתים וענבים אסור לסחטן [עיין לעיל סימן רנ"ב סעיף ה']. ואם יצאו מעצמן, אסורים, אפילו לא היו עומדים אלא לאכילה. ותותים ורמונים, אסור לסחטן. ואם יצאו מעצמן, אם עומדים לאכילה, מותר. ואם עומדים למשקים, אסור. ושאר כל הפירות, מותר לסחטן ע"כ. והרמ"א בהגהה שם הוסיף, במקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג,

ע"פ דברי הרשב"א בברכות [דף ל"ח ע"א] שכל פרי שהדרך לסחטו והמשקה היוצא ממנו ראוי לרוב האנשים, דינו בזיתים וענבים שאינו נחשב כזיעה בעלמא. ואילו הגרשז"א זצ"ל [שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' מ"ז] חידש, דאף אם נ"מא דהיוצא מהם הוא זיעה בעלמא ולא נקרא חלק מהפרי ואין בו קדושת שביעית, מ"מ אינו נחשב 'הפסד', שהרי זהו דרך שימוש הפרי וכו'.

ומאחר שתעשיית המשקאות החריפים היא נפוצה מאד, ורוב בני אדם ניחא להו בהם, והעדות הנוהגות בכך רגילים להשתמש בהם באופן תדיר. הוא מרוקאי, הדבר נפוץ בפרט אצלם, אולי יותר מעדות אחרות. אינני יודע. ישנם הרבה סיפורים על הבבא סאלי זצ"ל, עם הערק שהיה נותן לאנשים, והיה מתרבה בדרך נס וכו'.

א"כ הרי הם בכלל סחיטת פירות העומדים לסחיטה המותרים בשביעית, ויש להתיר להשתמש בענבים ותמרים לעשיית ערק, ואין זה נחשב שינוי מברייתו האסור בשביעית. ובפרט בשעורים, שיש גידולים העומדים רק למטרה זו, ולא לאכילה כלל וכו'.

וכן כתב להתיר בזה הערוך השלחן [סי' כ"ד ס"ט] וז"ל, ויש להסתפק אם מותר לתת שעורים בשכר בשביעית, וכן לעשות מדגן יי"ש וכיוצא בזה, משום דאין לך שינוי מברייתן כזה. או דלמא כיון דדרך העולם בכך, הוה כירק שדרכו לאכול מבושל שמותר לבשלו וכו'. ויראה לי דמותר, כמו זיתים וענבים שעושים מהן יין ושמן ומשנים אותן מברייתן, ובודאי הטעם מפני שדרכן בכך אף על פי שהרבה נאכלין כמות שהן, וה"נ לעניין שכר ויי"ש וכו'.

כותב על כך בספר שביתת השדה, אמנם – הוא מודה שהדבר אינו מוסכם – מדברי החזו"א נראה שיש לאסור עשיית משקאות חריפים מהפירות. וז"ל [סי' כ"ז סק"ג], ע"ד תאנים שנפסלו מאכילת אדם לעשות מהן ספירט (כוהל), נראה דיש להקל ע"פ המבואר [חזו"א שביעית סי' י"ג ס"ק כ"ד], דלדעת הגר"א נפסל מאכילת אדם וראוי לבהמה מותר לעשות

דינו כתותים ורמונים וכו' יעו"ש. ומה שכתבתי בס"ד בש"ע המקוצר סימן ס"ב סעיף ה'.

למעשה, כמדומני שכיום כמעט אין פרי בעולם, שלא סוחטים אותו. היום בזמנינו, אפשר להשיג כל פרי, כשהוא סחוט.

הערה מהקהל: משקאות רבים הם רק "בטעם" פרי, ואינם מכילים פרי כלל, למרות שטעמם כטעם הפרי ממש.

תשובת מרן שליט"א: נכון. טוב שהערת זאת. אבל אין קשר. זכורני שבס' נשמת להר"י הרפנס מארצה"ב, כבר לפני שנים רבים, כתב כך, שבדקו ומצאו שאפשר בזמנינו להשיג בסופרמרקטים כל פרי כשהוא עצמו סחוט.

כיום הדבר נשתנה. בודאי מסתברא כי זה לא באותו היחס, אבל עכ"פ קיים הדבר. א"כ בעצם, צריך להיות שכל פרי יהיה אסור לסחטו. כך לגבי שבת. כי מקובל כיום לסחוט גם אותם. ובעניינינו, לגבי שביעית, יוצא שישנו היתר.

כך יצא לפי מה שהוא אומר.

וכן השבט הלוי (ח"י סי' קצ"ח) הביא דברי הערוך השלחן שדן בדבר, וכתב, ולמעשה פשוט דמותר וכו'.

דבר ראשון, חושבני כי לומר שהדבר תלוי, ושאצל החזו"א זה לא היה דבר השוה לכל נפש, אינני חושב כי ישנם הבדלים של ממש בין העדות. אולי בזמנינו, ישנו קצת הבדל, ישנם כאלה השותים יותר משקאות חריפים, וישנם השותים פחות. אולי בגלל שבזמנינו נפוצה מאד תעשיית המשקאות הקלים שלא היתה כלל בעבר. אבל מדברי הפוסקים נראה, שגם אצלם היה מצוי עניין שתיית יין שרוף, כפי שזה נקרא. הוא נקרא יין שרוף, מכיון שמאדים את זה. הרי מרתיחים זאת, ומכך נהיה יי"ש, כפי שתמיד כתוב בספרי האשכנזים בדר"כ. יין שרוף. כנראה הרתיחו ואדו את היין, לא מענבים, ואף לא מצמוקים. או ישנם כאלה הכותבים זאת עם צאד"י, יין צרוף. הכוונה, הרתיחה של זה. וגם אפילו בספרי הפוסקים האשכנזים לשעבר, מדברים על כך. למשל,

המגן אברהם [סי' ער"ב סק"ו] דן לגבי קידוש, האם אפשר לקדש על יין שרוף, והוא אומר כך, ונ"ל דאין מקדשין על יי"ש, אא"כ במדינות שרוב שתית ההמון היא יי"ש בכל יום. אז הוא נחשב חמר מדינה יעו"ש. ש"מ כי הדבר היה מקובל. רק אם ישנם כאלה, ששותים בכל יום, אזי זה נחשב כביכול כמו חמר מדינה.

וכן במשנה ברורה [סימן רצ"ו ס"ק י'], דוקא אם עיקר שתיית ההמון הוא מהמשקה הזה, דאל"ה לא הוי חמר מדינה. זאת אומרת, גם הם ידעו שישנם ארצות, שאצלם הדבר כך. אפילו בדורות שעברו. בסביבותיהם.

בארצות אירופה, הקור עז, והמשקאות החריפים מחממים. גם בלי קור, זה משכיח מן האדם את דאגותיו, מרגיש שמח ומרום.

*

העניין של יין שרוף, אינו מוזכר בגמרא ובספרי הראשונים, אלא רק בדורות האחרונים. וכמדומני שכבר הבאתי בעבר, שהדבר נתחדש אחרי גירוש ספרד, כיון שעם ישראל נתדלדל אז מאד. יהודים המציאו זאת, ונהיה להם מכך פרנסה, כי הם ידעו את סוד הייצור, זה עדיין לא היה דבר מוכר, וממילא הם הרויחו מכך. חסד ורחמים עשה הקב"ה עם ישראל, למרות הדין הקשה, ששפך חמתו עליהם רח"ל.

כאשר עיינתי כעת בספרים, ראיתי שהדבר מובא גם בספר מגדים חדשים ועל מסכת מועד קטן, דף צ"ב בזה"ל, וידוע דמשקה היי"ש לא נזכר בספרי חז"ל. ובס' שפתי קודש [ע' ט"ז] מובא מה שאמר הרה"ק רבי יוסף, בן המאור ושמש זי"ע, שמקובל כי המשקה יי"ש הוא רפואה. דהמשקה הזה, לא היה מלפנים בעולם כלל, ולא נזכר בש"ס ומדרשים, רק בעת גירוש ספרד ופורטוגל כאשר נתגרשו היהודים מעריהם, שאלו בשמים, מהיכן יהיה מקור מחצב פרנסתם? כעת הם בגלות, והמצב קשה, נעקרו ממקומם, תלושים, כיצד יתפרנסו?

והשיבו ממעל, שיתחדש המשקה חדש בעולם, והנכרים יהיו אוהבים לשתותה, ומזה יהיה עיקר פרנסת בני ישראל. גם היהודים היו שותים זאת,

שערי יצחק – השיעור השבועי

ממילא נשתנה עניינו. וז"ל, לפי זה יובן עוד מה שמובא בספר תו יהושע בשם רש"י ישן נירמיה ט"ז, ח"ז, כל משקה לא ישתה אדם אלא מיושב, חוץ ממשקה הנקרא יין שרף, יכול לשתותה מעומד. וע"ע בס' סגולות ישראל [מערכת ש' אות ק"ז]. אף שחז"ל אמרו סתמא, לא יאכל אדם ולא ישתה מעומד, אין משקה היי"ש בכלל.

הדבר נשמע לי מאד מוזר. הרי לאכול ולשתות מעומד, זהו אינו 'איסור', אלא רק 'דרך ארץ'. שהאדם לא יהיה גרגרן. שישב. למשל, מה שעושים היום בחתונות ובשמחות 'בר', זאת אינה הנהגה טובה, אבל אי אפשר לאסור זאת. גדולה מזו. בלשון חז"ל כתוב, 'תלמיד חכם לא יאכל ולא ישתה מעומד'. אבל אצלנו התימנים, גם אפילו אצל אנשים פשוטים, הדבר לא היה מקובל. אם אדם אוכל, או שותה, הוא יושב. אינו צריך להראות דרך רעבתנות, שהוא להוט אחרי הדבר, אלא בישוב הדעת.

אם כן, מה זה משנה, האם הדבר היה בזמן חז"ל, או שלא? וכי אם בזמן חז"ל לא סחטו תפוזים, כי לא היה בכלל תפוזים בזמנם, בשביל זה כבר נהיה 'דרך ארץ' לשתות זאת מעומד? מה הדבר קובע? כל משקה אשר ישותה. מה זה משנה, האם זה נתחדש, או לא היה בזמנם? וכי זאת גזירה שחז"ל גזרו, רק על משקאות שהיו בזמנם? ומשקאות שלא היו בזמנם, זה כבר כן דרך ארץ? הדבר לא יעלה על הדעת. אלא, הכל בכלל. גם ערק.

מה שהביאו זאת מרש"י ישן, לאו שמיה מתייה, כי זה מכלל ההוספות שהכניסו ממישהו המכונה בשם ר' עובדיה הנביא, וגדולי ישראל הורו להשמיטן מן הדפוס, כי לא דסמכא נינהו. הנהגות משונות, ללא מקור נאמן. לכן בספרים המצויים כיום, בדר"כ הגדות אלו אינן נמצאות. ואכמ"ל.

ואחרי השיעור, עיינתי בספרים נוספים, ומתברר שהנהגה זו לשתות יין שרוף בעמידה, נפוצה אצל הרבה מחסידי הבעש"ט. בכל אופן, אצלנו גם ערק וכדומה, שותים בישיבה דוקא.

אבל הגויים היו עוד יותר אוהבים את זה, שיכורים קבועים, והם יחפשו את זה, כי הם לא היו יודעים אז איך לעשות זאת. וכיון שזהו דבר היורד מלמעלה, בודאי הוא דבר טוב ורפואה.

כך לפי מה שזכור לי מדברי הפוסקים, כגון היעב"ץ והרב חיד"א, שהם דנים לגבי הערק, מה הברכה על הערק? אצלנו כיום לכולנו הדבר פשוט, כי הברכה על ערק היא 'שהכל', וכן קוניאק ברכתו שהכל, אבל נראה כי רק בזמנם הם התחילו לדון בכך, כי הדבר לא היה פשוט אצלם. א"כ מובן, שהדבר לא היה לו מסורת מהדורות שעברו, כי זה היה דבר חדש, והיו צדדים לכאן ולכאן, עד שהחליטו.

כי היה בזה נדון, ישנם כאלה שאמרו, שאם זה נעשה מענבים, אזי הדבר נשתנה למעליותא. זה נהיה יותר משובח. וצריך א"כ לברך על זה בורא פרי הגפן. זכורני כי גם בספר שו"ת הר צבי, דן בכך, מצד שהדבר נהיה יותר משובח. בכל אופן, היה להם צד כזה, עד שהחליטו שברכתו שהכל, כי סוף סוף זה נשתנה, המקור אינו ניכר. וכך נפסק להלכה.

שָׁכַר שמוזכר במקרא, בש"ס ובפוסקים, איננו ערק, ולא קוניאק, וכדומה. אפילו היין הנקרא בזמנם שָׁכַר, כי הוא משכר, כמ"ש הרד"ק בספר השרשים. והוא מוסיף שם, כי יש משקה שעושים מפירות – כוונתו משאר פירות, לאפוקי מענבים – ונקרא גם כן שָׁכַר יעו"ש. ובבבא בתרא [דף צ"ו ע"ב] נזכר שכר תמרים, ושכר שעורים.

ולכן ברור כי מה שדייקנו בשיעור הקודם ממה שפסק הרמב"ם בהלכות תרומות לא לעשות שָׁכַר מתמרים, ללמוד לנ"ד בערק, הכוונה שהוא הדין. לאו למימרא דהיינו הך, רק לפי הטעם שמשנתה ממאכל למשקה, נלמד לעניינינו.

*

ראיתי דבר אשר קצת משונה בעיני, בספר מגדים חדשים (בהמשך), הוא מביא מכמה ספרים, כי כיון שחז"ל לא התכוונו על משקה יין שרוף, מאחר שהוא לא היה נמצא בזמנם,

למשל, בספר ברכה לחיים [דף י"ב] מובא, כי בס' הנהגות מזידיטשוב כתוב בשם רבו הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, אחר התפילה כששותים יי"ש, יקח כוס של יי"ש ביד ימינו ויברך שהכל, ואחר הברכה יקח הכוס יי"ש בשמאלו וישתה בעמידה (ליקוטי מאיר). וכן מצאתי בספר ילקוט אברהם בח"ב. ויוסף אברהם שכך נהג הרה"ק מזידיטשוב, וגם הברכה אמר מעומד, ואמר רמז לזה "שרפים עומדים" עכ"ל"ה וכו' יעויין שם.

ובספר חיי משה [או"ח סימן ק"ע דף שמ"א] איתא, אכילה ביישיבה ולא בעמידה, בבאר היטב [ס"ק ט"ז, ובקיצור שו"ע ס' מ"ב ב'] הביא בשם הרוקח, שלא יאכל אדם מעומד ולא ישתה מעומד, והוא מהלכות דרך ארץ. ומקורו במסכת דרך ארץ [זוטא פרק ה'] "מי שהוא ת"ח לא יאכל מעומד". וכן משמעות לשון הרמב"ם [הלכות דעות פ"ד הל"ג] שכתב "כשיאכל אדם ישב במקומו" ע"ש. ובבדי השלחן [סי' ט"ל ס"ק ח'] הביא בשם רש"י ישן [ירמיה ט"ז, ח'] שכתב "כל משקה לא ישתה אדם אלא מיושב, חוץ משקה היוצא מזיעת שריפת היין או שאר מיני דגן או פירות, ישתה אף מעומד" וכו' ע"ש. והיינו יי"ש.

ובשו"ת רב פעלים [ח"ב סי' מ"ה] הביא מקור לדין זה מגמ' [גיטין ע.] ששמע שם שאכילה בעמידה מזיקה לגוף [וא"כ אינו רק מהלכות דרך ארץ, אלא מהלכות שמירת הגוף והנפש], וכתב שהרמב"ם לא הזכיר דבר זה, ואפשר שטעמו מפני שכיום נשתנו הטבעים, ולפיכך אין העולם נזהרים שלא לאכול ולשתות מעומד (אמנם עיי' ברמב"ם פ"ד דעות הל"ג שכתב, לעולם כשאוכל אדם ישב במקומו או יטה על שמאל), אולם ע"פ האריז"ל יש להיזהר גם בזה"ז שלא לאכול או לשתות מעומד. ועיי' מ"ב [סי' רצ"ז ס"ק ו'] שאין לשתות מעומד לכתחילה, וכן כתב במטה אפרים [סי' ת"ד סעיף ב']. (ועי' משמרת שלום [סי' כ"ז, ה], ולדבריו אפשר להבין אלו ששותין כוס של מצוה בעמידה) עכ"ל ספר חיי משה.

ולמעשה כבר אמרנו שמנהגינו להימנע ולהקפיד שלא לאכול ושלא לשתות אלא

מיושב, כולל יי"ש, ועייין מ"ש בס"ד בבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ [כרך חמישי, הל' דברים הנהגים בסעודה, דף קי"ח ד"ה תניא], ובשלחן ערוך המקוצר סימן כ"ט [סעיף ג'].

*

בכל אופן, לגבי המקור שהסתמך עליו בספר שביתת השדה, מדברי ספר ערוך השלחן [הלכות שמיטה סימן כ"ד סעיף ט"ו], שהיה גברא רבא, שכתב בזה"ל, יש להסתפק – לכתחילה הדבר לא היה ברור לו – אם מותר לתת שעורים בשכר בשביעית, וכן לעשות מדגן יי"ש – עשו זאת מחמשת מיני דגן – וכיוצא בזה, משום דאין לך שינוי מברייתן כזה. או אולי צ"ל, גדול מזה. או דלמא כיון דדרך העולם בכך, הוה כ"ק שדרכו לאכול מבושל, שמותר לבשלו. ואע"ג דבשם אין דרכו לאכול חי ואין לאכול חי, ובכאן אדרבה עיקרן לפת – בעיקר עושים מהדגן אוכל, לחם – מ"מ כיון שדרך העולם בכך וא"א לעשות שכר ויי"ש באופן אחר, מותר.

וּנְרָאָה לִי דְמוֹתֶיךָ, כְּמוֹ זֵיתִים וְעֲנָבִים שְׁעוֹשִׂים מֵהֶן יַיִן וְשֶׁמֶן וּמִשְׁנֵי אֹתָן מְבַרְיִיתָ, כְּדָתְנָן לְעֲנִיִּין תְּרוּמָה בְּפִי"א דְתְּרוּמוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה בְּפִירוּשׁ כָּל חֶלֶב יִצְהָר, וְכָל חֶלֶב תִּירוּשׁ ע"ש, וּבֹדָאֵי הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׁדָרְכָן בְּכַךְ, אַע"פ שֶׁהֲרֵבָה נֹאכְלִין כְּמוֹת שֶׁהֵן. א"כ לְגַבֵּי תְּרוּמָה, אֲפִי" שְׁאִסוּר לְשָׁנוֹת אֶת הַתְּרוּמָה מְבַרְיִיתָהּ, מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת מֵהַזֵּיתִים שֶׁמֶן, אוּ מֵהֶעֱנָבִים יַיִן. זֹאת ג"כ הִלְכָה מִפּוֹרֶשֶׁת בְּרַמְב"ם, וְהַדָּבָר מוֹסֵכִים. וְהַסִּיבָה הִיא, מִפְּנֵי שְׁדָרְכָן בְּכַךְ. לְמִרְוֹת שֶׁהֲרֵבָה אוֹכְלִים זֵיתִים וְעֲנָבִים כְּמוֹת שֶׁהֵם, אֲבָל יִשְׁנָה עוֹד דֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מֵהֶם מִשְׁקָה. וְהִיא לְעֲנִיִּין שֶׁכֵּר וַיִּי"ש.

ועוד נראה לי ראייה מהתוספתא שם וכו'.

כך הערוך השלחן אומר, וזהו מקור חשוב כדעת המתירים, וישנם עוד כמה גדולים שמתירים זאת. ממילא, כפי שאמרתי בשיעור הקודם, ביקשתי לשמוע מה טעם המתירים. אם כן למדנו שיש להם על מה לסמוך. אי אפשר להכחיש זאת.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ובשו"ת פעולת צדיק למהרי"ץ ח"א סי' ק' בדין נגע ראש האל"ף בגג האל"ף.

אותו הדבר לגבי הפרי, אם הוא 'נפסד', לא מבחינת ערכו אלא מבחינת צורתו. א"כ חושבני, כי אין לך הפסד ושינוי גדול מזה. הרי מתמרים או צימוקים, שהם מתוקים, עשית מהם ערק. מדבר מתוך מאד, עשית דבר חריף מאד. זהו שינוי, מן הקצה אל הקצה. זה לא כמו שעשיתי מהזיתים שמן, בסה"כ סחטנו אותם, דרכנו אותם ויצא שמן. אמנם מקודם זה היה מאכל ועכשיו זה משקה, אבל זה לא דבר חדש לגמרי, פנים חדשות, כי זה היה בתוכו. וכן לגבי ענבים, לקחתי ענבים וסחטתי אותם, ועשינו מכך יין. נתננו לזה לתסוס, והוא נהיה משקה חזק. בסדר. אבל לא שינוי כזה קיצוני. לפי אותם פוסקים האומרים שזאת היא הסיבה, אולי לפי שיטתם ישנו מקום בנ"ד יותר להחמיר.

ממילא, אין ראייה מערוך השלחן. ולאמיתו של דבר, ערוך השלחן עצמו לא מדבר לעשות מצימוקים ומתמרים וכדו' ייך שרף, אלא מחמשת מיני דגן. צריך להסביר שזה ג"כ נחשב קיצוני].

בכל אופן, למסקנא לדינא, חושבני כי למה לנו להיכנס לספק הזה, אפשר לעשות ערק בשנה ששית מפירות שאין בהם קדושת שביעית, למשך שנתיים. חושבני כי הדבר הוא קל. אבל, בכל זאת, מי שעושה, יש לו על מה לסמוך. כי סוף סוף, ישנן דעות כאלה. ובפרט, ששביעית היא מדרבנן.

*

כמרכן, גם ידידנו הרה"ג דוד צפירה הי"ו מהעיר נתיבות ת"ו, שלח לי מכתב בנושא דלעיל, הוא שמע את השיעור הקודם וכתב לי כך, לכבוד מורינו ורבינו הגאון הגדול, פוסק עדת תימן רבי יצחק רצאבי שליט"א.

בשיעורו הבהיר במוצאי שבת פרשת ואתה תצוה, דן מורינו שליט"א האם ניתן לעשות ערק מפירות שביעית, והעלה לאיסור על פי דברי הרמב"ם בהלכות תרומות פרק י"א הל"ב, דאסור לעשות מתמרים של תרומה

אבל מצד שני חושבני, כי אולי מהערוך השלחן, אין ראייה. שהרי כבר הבאנו בשיעור הקודם [בחוברת שערי יצחק, דף 5], כי לדעת ערוך השלחן, המקור לכך שאין לשנות מברייתו, אינו מדין 'לאכלה ולא להפסד', אלא מדין 'תהיה' – בהיותה תהא. בעל ערוך השלחן בעצמו כותב לפני כן [בסעיף ג'], שהוא לא מצא מהיכן נלמד העניין הזה, אבל נראה לו שזה נדרש מן הפסוק 'תהיה'.

הבאנו זאת [שם] בזה"ל, מצינו בשביעית שאסור לשנות אותם מברייתו, כמ"ש הרמב"ם בפ"ה דין ג' וז"ל, ולא ישנה פירות מברייתו, ודבר שדרכו לאכול חי לא יאכלנו מבושל וכו', וזהו מירושלמי ריש פ"ח ע"ש. ולא מצאתי לזה דרש מהפסוק, לא בגמ' ולא בירושלמי ותוספתא והתורת כהנים. ונראה דזה למדנו מדכתיב קדש תהיה לכם, בְּהוֹיָתָה תְּהָא, כמו שדרשו מזה דשביעית תופסת דמים, וגם היא נשארה בקדושתה, מדכתיב תהיה, בהיותה תהא [סוכה דף מ' ע"ב].

כל הפוסקים, אינם אומרים את הסיבה הזאת. רבינו שמשון, וכל הפוסקים שאחריו, הרדב"ז ומהר"י קורקוס וכו', ובכל שאר הספרים כותבים, כי הדבר נלמד מ'לאכלה ולא להפסד'.

א"כ אולי הדין הזה תלוי, בשורש של-עניין. דהיינו, ערוך השלחן הולך לשיטתו, 'תהיה' – בהיותה תהא, זהו על צד החיוב, אז אם דרכו בכך, כגון בזמנינו שדרכו בכך, לא משנה מה שבדורות הקודמים זה לא היה, כי מדברים מבחינת הפרי, אם הוא 'בהיותו', אם דרכו לעשות מכך יין שרוף, אזי הוא בהיותו.

אבל אם שורש הלימוד הוא מן 'לאכלה ולא להפסד', ואין הכוונה ל'הפסד' כפישוטו, כביכול שזה נהיה פחות שוה ערך, אלא שהוא משתנה ממה שהוא. כפי שהבאנו לגבי אות שנפסדה צורתה, כגון האות אל"ף נכתבה בצורה לא נכונה, הרמב"ם קורא לכך 'נפסדה צורתה'. עד שלא תיקרא כל עיקר, יעו"ש בפרק עשירי מהלכות ספר תורה הלכה א',

שכר ולא מתפוחים יין, וא"כ הוא הדין דאין לעשות כן מפירות שביעית כמבואר ברמב"ם בהלכות שמיטה פ"ה הל"ג דאסור לשנות פירות שביעית מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה. ולפי זה פשיטא דיש לאסור עשיית ערק מפירות שביעית, עכת"ד.

וכדבריו מצינו שכן כתב הגאון ר' גרשון לפידות זצ"ל במכתב שהובא בספר תורת השמיטה [גרסברג, דף י"ג] שאסור לעשות ייך שרף מפירות שביעית, ונסתייע מדברי הרמב"ם הנ"ל. וכן מתבאר לאיסור מדברי האור לציון [שביעית, דף ל"ז] שהביא דברי הרמב"ם, והסיק שאסור לסחוט את כל מיני הפירות – בעל האור לציון מחמיר בכלל, אפילו שלא לסחוט – ואפילו לימונים ותפוזים, מלבד זיתים וענבים שהותרו, וא"כ פשיטא דאין לעשות ערק מפירות שביעית.

הוא מביא כמה ספרים שכתבו לאיסור, וצריך להוסיף גם את ספר פאת השלחן, אשר ג"כ כתב שאסור לעשות מכך שיכר. וכן בספר שדה מרדכי, להר"מ גרוס [בני ברק התשפ"ב, פרק כ"ד סעיף כ' דף תע"ג].

מיהו מצינו לדרך אחרת בפוסקים, שכל דבר שהדרך בכך, מותר לעשותו בפירות שביעית, ואפילו שמשנתה מברייתו. ועל כן התירו לסחוט אפילו גזר ורימון. וכפי שהובא בספר פירות שביעית [פרק ט"ז ס"ז] בשם הגר"ש וואזנר זצ"ל, וכן בקובץ מבית לוי [התשס"ח, בדין סחיטה וריסוק סעיף י"א] כתב שנראה להקל לסחוט כל פרי או ירק שהדרך לסחוטו, וצריך שאלת חכם. וכן מבואר בשו"ת יבי"א [ח"ח אור"ח סימן ל"ז אות ב']. ולפי זה נראה דכמו כן יש להתיר לעשות ערק מפירות שדרכם בכך.

ויתכן שאף רבינו הרמב"ם יודה לכך, דהנה הגרשז"א בשו"ת מנחת שלמה [סי' מ"ז] כתב, שהרמב"ם לא לגמרי השווה את דין שביעית לתרומות, אלא נתכוון רק לומר שאיסור שניהם שוה בכה"ג דאית בהו משום הפסד. היסוד, הוא הפסד. אך לסחוט תפוזים ואשכוליות של שביעית כדי ליהנות מהמשקין היוצאין מהן, יודה הרמב"ם שמותר, יעו"ש.

ואכן חזינן להערוך השלחן [הלכות שמיטה ויובל סימן כ"ד סעיף ט"ז] שהסתפק האם שרי לעשות יין שרף מדגן של שביעית, והעלה להיתר, משום שכך דרך העולם, ודימה זאת לזיתים וענבים שעושים מהם שמן ויין.

ובשו"ת שבט הלוי [חלק י' סימן קצ"ח] העלה את דברי ערוך השלחן, והוסיף טעם להיתר, כיון שבזמנינו זורעים שטחים עצומים של כמעט רוב המינים של פירות וקטניות שלא לשם אכילה ממש, אלא לתעשייה. הוא טוען שהיום בזמנינו, רבים זורעים לכך שדות שלמים, וישנם בתי חרושת מיוחדים רק בשביל הדברים האלה. וכל עיקר האיסור הוא על פירות שבתוך הבית שעומדים בודאי לאכילה, שלא ישנה אותם מהרגיל. אם זה פירות שבבית, אזי זהו משהו אחר, כי זה עומד לאכילה. אבל אלה, עומדים לסחיטה. כך היא דעתם.

אם כן, יש להם על מה שיסמוכו.

צמח הקאת אין בו קדושת שביעית.

דרך אגב, שמחתי אגב העיון לראות בספר הזה [שביתת השדה, דף רי"ב], שהביא את עניין צמח ה'קאת', האם יש בו קדושת שביעית, או שלא? והוא מסכים לדברינו, שאין בכך קדושת שביעית.

הוא כותב כך, צמח הקאת [גאת'] הוא צמח שיש הלועסים את ע'ליו אך לא בולעים אותו, ו"א שיש בו קדושת שביעית, ו"א שאין בו קדושת שביעית, ונראים דבריהם להלכה.

גם על כך הוא מרחיב [בהערות], ומביא בין השאר כך, ולענ"ד העיקר להלכה שאין בזה קדושת שביעית, וכן העלה ידידנו הגדול רבי יצחק רצאבי שליט"א בקונטרס עצי עולה.

ברוך יהיה.

המשך בעניין רבי מאיר שלמד תורה מפומיה ד'אחר' (אלישע בן אבויה), והאם ישנו הבדל בין אדם קטן לבין גדול, חיזוק לדברים שנאמרו בשיעור הקודם לגבי הרמב"ם וסברתו, והרחבה בביאור דעת רבינו חננאל.

שערי יצחק – השיעור השבועי

משמע כי למרות שהתלמידי חכמים היו צריכים אותו, בכל זאת נידה אותו ר' יהודה, כיון שיצאו עליו שמועות רעות.

אבל רבים שאלו, מה הפירוש? כיצד רבינו חננאל אומר, שכיון שבשמים לא אמרו שמועה מפיו, אזי שמע מינה כי עדיף טפי לא ללמוד ממנו, ולפי הרמב"ם אפילו לאדם גדול זה אסור. לכאורה, לא בשמים היא?

כידוע, מובא בגמ' בבא מציעא ודף נ"ט ע"ב, שיצאה בת קול ואמרה, מה לכם אצל רבי אליעזר בן הורקנוס וכו', לגבי עניין תנורו של עכנאי, 'עמד רבי יהושע על רגליו, לא בשמים היא, כבר ניתנה תורה בהר סיני, אין משגיחין בבת קול, אחרי רבים להטות'.

לכאורה, זאת שאלה גדולה. איך רבינו חננאל, לוקח מהעניין הזה, שזאת הכרעה גם בשבילנו? שמא בגלל כך, רבינו חננאל לא כתב שהדבר אסור, אלא ש'עדיף טפי' לא ללמוד. אולי ר"ח הסתפק בכך. לא שהדבר אסור, אין הכי נמי, 'לא בשמים היא', אבל כיון שבשמים לא אמרו שמועותיו של ר"מ, אזי ראוי גם לנו להימנע.

אנחנו הסברנו את הרמב"ם, שמשמע ממנו שהדבר אסור. אבל לפי רבינו חננאל, עליו אולי אין קושיא.

אמנם יכולה להיות סיבה אחרת, למה ר"ח כתב שזה רק 'עדיף טפי', ולא שהדבר אסור. כיון שאח"כ כתוב, כי כעת הקב"ה כן אמר שמועה מפיו של ר"מ. אחרי שרבה בר שילא לימד עליו זכות, אמר 'תוכו אכל וקליפתו זרק', אז 'עכשיו הוא אומר' – הקב"ה אומר – 'מאיר בני אומר וכו'. א"כ רואים, שהתחשבו בכך.

איך שנסביר, יש פנים לכאן ולכאן. אין חובה להסביר, שזהו השיקול.

ברם לפי הפשטות, שכביכול לוקחים לנו הלכה למעשה עפ"י מה שבשמים לא קיבלו את דברי ר"מ, לא התייחסו אליו כביכול, לא מזכירים שמועה מפיו, הקב"ה או מתיבתא דרקייעא. כיצד מיישבים זאת?

דיברנו בעניין רבי מאיר, שלמד תורה מאלישע בן אבויה, והבאנו שהגמרא [חגיגה דף ט"ז ע"ב] אומרת כי ישנו חילוק בין אדם גדול לבין אדם קטן, 'רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק'. ומצד שני, הרמב"ם לא הביא זאת, ומשמע מדבריו שאין חילוק, וגם לאדם גדול הדבר אסור.

ואמרנו כי המקור של הרמב"ם, יותר נכון הבסיס שלו, הוא כפי שיטת רבינו חננאל, כי כיון שבשמים, הקב"ה – או כפי שגרס ר"ח 'במתיבתא דרקייעא' – לא אמרו שמועה משמו של ר"מ, אמרו דברי תורה משם כל החכמים ורק אותו לא מזכירים, מכאן ראייה שהחילוק הזה נדחה, ועל כך הרמב"ם סמך. דהיינו, לפי מסקנת הגמרא, שמביאה זאת בסוף הדברים, פירושו שהחילוק הזה אינו מקובל להלכה.

ישנו חיזוק נוסף, לדעת הרמב"ם בעניין זה, מדברי ספר עין יעקב על מסכת חגיגה שם, לגבי העניין הזה של 'הא בגדול הא בקטן'. אמר 'הכותב' – זהו רבי יעקב בן חביב זצ"ל, מחבר העין יעקב, פירושו נקרא בשם 'הכותב' – הכוונה המחבר, בזה"ל, כתבו בחידושיהו הא בגדול. בהוא דמועד קטן ודף יז. גבי האיי צורבא מרבנן דסנו שומעניה וכו', משמע דאפילו גדול אסור למגמר מיניה. ובתוספות כתבו בעניין אחר וז"ל, והוא דמו"ק דהוה סנו שומעניה ושמתייה רב יהודה, איכא למימר דקטנים הוו גרסי קמיה, וחיישינן דילמא מימשכי. אי נמי, אפילו הוו גדולים, נדהו רב יהודה, כיון שמצא מקום לנדותו, דבדין היה, כיון דסנו שומעניה ע"כ.

הבאנו כבר בזמנו את דברי התוס' הללו שם, כי כתוב שרבי יהודה נידה מישהו אפילו שהחכמים היו צריכים אותו, והתוס' אומרים שהם היו קטנים. א"כ לפי התוס' אין סתירה. אבל הוא מביא בשם ה'חידושיין', לא כתב מי בדיוק המחבר, כי לפי הסוגיא במסכת מועד קטן, נראה שגם לגדול הדבר אסור.

ממילא יכול להיות, שזהו ג"כ מקור לשיטת הרמב"ם, כי הרמב"ם סובר שהסוגיא הזאת אינה להלכה, והעיקר היא הסוגיא שם, בה

התוספות במסכת בבא מציעא [שם דף נ"ט ע"ב] שואלים שאלה דומה, כי לגבי תנורו של עכנאי אמר רבי יהושע 'לא בשמים היא', לא מתחשבים בבית קול, א"כ למה במסכת יבמות [דף י"ד ע"א] כתוב כך, 'שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, עד שיצאה בת קול מן השמים ואמרה, אלו ואלו דברי אלהים חיים, והלכה כבית הלל'.

בגלל כך קובעים הלכה כבית הלל? כיון שיצתה בת קול? הרי 'לא בשמים היא'? זאת שאלת התוספות.

ועונים התוס', שישנו הבדל. שם, בית הלל היו הרוב. אבל פה, ה'בת קול' היא נגד הרוב, הרי רוב החכמים אמרו בהיפך – בעניין תנורו של עכנאי – 'חכמים מטמאים'. רבי אליעזר בן הורקנוס הוא שטיהר, והבת קול מסייעת אותו. הבת קול, היא נגד ההלכה. לפי ההלכה, צריך להיות שיהיה טמא, ע"כ אפילו שהבת קול אומרת אחרת, לא מתחשבים בכך. 'לא בשמים היא'. ההלכה היא כמו פה בארץ, רוב החכמים כאן אומרים שזה טמא, אז זה צריך להיות טמא. אבל שם, אדרבה, הבת קול מסייעת לרוב, בית הלל בלאו הכי היו הרוב.

א"כ למה צריך את הבת קול? ולמה בית שמאי עצמם, לא הלכו אחרי הרוב? לכאורה, הם היו צריכים להתכופף ולהוריד את עצמם, כי יש רוב כנגדם? אלא, כיון שבית שמאי היו 'מחודדי טפי', הם היו יותר חריפים. הם אמרו, נכון שהתורה אומרת [שמות כ"ג, ב'] 'אַחֲרַי רָפִים לְהַטֹּת', אבל זה בחכמים שווים. אבל בית שמאי, יותר מחודדים, יותר חריפים, אז כאן לא נאמרה ההלכה של אחרי רבים להטות.

לגבי הנקודה הזאת, היה צריך את הבת קול, בכדי להוריד את החלק הזה. את הטענה הזאת. אבל למעשה, בפשטות צריך ללכת לפי רוב, בכל האופנים. לכן בעצם, הבת קול מסייעת לרוב, ובכל אופן זה לא נגד ההלכה.

א"כ יוצא כך גם בעניינינו, בנושא של רבי מאיר ורבנן, הבת קול אינה נגד ההלכה, ישנם חילוקי דעות לגבי רבי מאיר שלמד מאחר,

ואין לנו הכרעה ברורה, לכן הבת קול באה ואומרת לא כרבי מאיר, ואפשר לקבל אותה. זאת תשובה אחת, עפ"י דברי התוספות שם.

וז"ל התוספות [ב"מ שם ד"ה לא בשמים היא], והא דאמר בפ"ק דיבמות [דף יד. ושם ד"ה רבין דהלכה כב"ה משום דיצאה בת קול, שאני הכא שבאה לחלוק על דברי תורה, דכתיב אחרי רבים להטות. אבל התם, אדרבה, ב"ה רובא. אי לאו דהוה מספקא לן אי אזלינן בתר רובא, משום דב"ש הוה חריפי טובא.

ועוד – התוס' אומרים עוד חילוק – דכאן לא יצאה בת קול, אלא משום כבודו דר"א, שאמר מן השמים יוכיחו.

שם הבת קול לא באה בעצם לפסוק הלכה. רבי אליעזר אמר, 'מן השמים יוכיחו', ומן השמים לא רצו שיהיה לרבי אליעזר ח"ו בזיון, שלא מתייחסים אליו, אז יצתה בת קול ואמרה דברים, שאפשר היה להבין מהם שהדבר כפי שהוא אומר. אבל בלי זה, הבת קול לא היתה יוצאת. משא"כ שם, הבת קול יצאה מעצמה, לא מפני כבודו של אף אחד, אלא בכדי שתהיה לעם ישראל הלכה ברורה.

*

הגרי"ח בבן יהודע, אומר דבר מעניין. לדבריו, הבת קול בעצם לא פסקה כלום. הבת קול רק שואלת שאלה, 'מה לכם אצל רבי אליעזר בן הורקנוס שהלכה כמותו בכל מקום? אז רבי יהושע, בעצם בא ועונה תשובה, על השאלה של הבת קול. הבת קול לא הכריעה, לא אמרה דברים מוחלטים. אבל שם, הבת קול אומרת, 'הלכה כבית הלל'. כך הוא אומר.

אם כי לפי עניות דעתי, הדבר אינו כ"כ פשוט. בקונטרס 'תנורו של עכנאי' [דף מ"ג] הערתי על כך, שאם זאת שאלה, אז למה רבי יהושע עונה לבת קול, לא בתורת תשובה? רבי יהושע אומר, 'לא בשמים היא', 'אין משגיחין בבית קול'. כביכול, הוא מתנגד לבת קול. אם הבת קול שואל שאלה, ואתה עונה, אזי הדבר מצויין. אבל כאן נראה, שאתה בא להתנגח עם הבת קול. לכן כתוב, 'עמד רבי יהושע על

ותמה הכסף משנה, דאמרו פ"ק דיבמות דיצתה בת קול לומר דהלכה כב"ה, וקיי"ל הכי בכל דוכתא. מה עם הבת קול שיצאה ואמרה 'הלכה כבית הלל'? מה הרמב"ם יענה על כך?

והתוס' שם ובפרק הזהב נתנו טעם לדבר, ואינו עולה כפי דברי רבינו ע"ש. אם נרצה לתרץ זאת עפ"י תירוצי התוספות, הדבר אינו, כי נראה שלפי הרמב"ם לא מתאים כל החילוקים הללו. לפי מה שהרמב"ם אומר, זה לא עולה בקנה אחד עם התוספות. כי התוס' אומרים, שרק אם זה נגד ההלכה. כאן בנ"ד, זה לא נגד ההלכה, אלא זה אומר אסור וזה אומר מותר, ונביא אומר שה' אמר לו שההוא צודק. ובכל זאת הרמב"ם אומר, שזהו נביא שקר, והוא חייב מיתה. ייחנק.

וראה להפר"ח בנימוקיו שם שכתב לתרץ, דקיי"ל כר' יהושע דאין משגיחין בבית קול. ומאי דנפיק בת קול דהלכה כב"ה, הוא משום כבודן דב"ה. והא דקיי"ל בכל דוכתא דהלכה כב"ה, לאו משום בת קול, אלא דמשמע לן כפשט 'אחרי רבים' בתר רובא ממש, ולא בתר חידוד טפי עכ"ד.

לדעת הפרי חדש, רבי יהושע צודק, וזה בכל האופנים. כי 'אין משגיחין בבית קול'. והסיבה שאמרו 'הלכה כבית הלל', מפני כבודם של בית הלל. אבל אנחנו, לא עושים כמותם בגלל הבת קול, אלא בגלל שכתוב בתורה אחרי רבים להטות. ואם תאמר, אולי בית שמאי שאני, דמחדדי טפי? אין דבר כזה. לא כתוב בתורה, אחרי 'מחודדים' להטות. או אחרי 'חריפים' להטות. אלא כתוב, אחרי רבים. כך זה מה שכתוב.

תירוץ הפרי חדש, מובא גם בספר הליקוטים, שבסוף הרמב"ם מהדורת רש"פ. וכדבריו כתב גם מהר"י עיאש בלחם יהודה ח"א, ד"ה לכך. וכעין זה, בשם טוב על הרמב"ם שם.

דנים בכך אף בספרים נוספים, ולפי מה שיש מהם המחלקים ומסבירים, מובן כי גם בעניינינו לגבי ר' מאיר הדבר כך.

רגליו, כאדם העומד לקרב. כי אין דבר כזה. התורה היא ביד עם ישראל, התורה ניתנה לנו מן השמים, ופה מחליטים. לא נראה שהוא בא לענות, זה לא סגנון מלים של תשובה, אלא להתנגח עם הבת קול כביכול. או כדי לקבוע הלכה לדורות, שידעו שלא מתחשבים בדברים שהם מן השמים. זאת טענה אחת.

וטענה שניה, הבאתי כי בירושלמי ומועד קטן פ"ג כתוב בהדיא, יצאה בת קול ואמרה הלכה כאליעזר בני. הרי כתוב במפורש, שהבת קול כן אמרה כך, שההלכה כמותו.

בכל אופן, יש לנו את שני תירוצי התוספות, כדלעיל.

*

אבל צריכים לדעת, ששיטת הרמב"ם אינה כך. הרמב"ם סובר, שגם באופנים האלה, לא משגיחים במה שאומרת בת קול מן השמים.

האמת היא, שהנושא הזה של 'לא בשמים היא', הוא ארוך, בהרבה ספרים מדברים על כך, לגבי הבנת כל העניין, יש בכך הרבה סוגיות ודרכים. מי שירצה יעיין למשל בספר דרכי הוראה [פרק ח"ג], בית אהרן כללי הש"ס [כרך י"א סימן ל"ג], וכן בספר חבל נחלתו [מדף 50]. אבל לעניינינו, נלך בדרך קצרה, בהבנת שיטת הרמב"ם. הכסף משנה [כדלקמן] אומר, שהתוספות בבא מציעא [שהבאנו לעיל], וכן במסכת יבמות – שם אומרים התוס' אותו הדבר, הרמב"ם לא סובר את החילוקים האלה, ולדעתו גם באופנים האלה אמרינן 'לא בשמים היא'.

בספר בית אהרן [כללי הש"ס דף תש"ז] הביא זאת בזה"ל, והנה הרמב"ם בהל' יסודי התורה פ"ט הל"ד שכ' דאם אמר הנביא בדין מדיני תורה שה' צוה לו שהדין כך הוא והלכה כדברי פלוני – נביא אומר כך, בשם ה'. ישנם חילוקי דעות, זה אומר אסור וזה אומר מותר, ונביא אומר שה' אמר לו שפלוני צודק. אומר הרמב"ם, כי ח"ו אסור לשמוע לו. הרי זה נביא השקר, ויחנק. אע"פ שעשה אות. והסיבה היא, כי זה נגד התורה. שהרי בא להכחיש התורה שאמרה לא בשמים היא.

המשך בידור עניין רבנים וסופרים ואנשי חינוך וכו' אשר יצאו עליהם שמועות רעות וכו', והרחבה לגבי הסופר ח' ולדר וספריו.

ידידנו הרב חיים לוי שליט"א מארצות הברית, שלח לי מכתב – חוץ מהמכתב הקודם שלו, שהובא והודפס כולו בשיעור מוצש"ק תרומה התשפ"ב – והדברים שלו הם בבחינת 'שאלת חכם חצי תשובה', כעת הוא שלח מכתב נוסף, ב"ה מלא וגדוש, בקיאות ועמקות בכל הנושא הזה שאנו מדברים, לגבי העניין של ללמוד תורה מפיו של אדם רשע ח"ו, ומה הגדרים בזה. זהו עניין עמוק ורחב. בעז"ה צריך להקדיש לכך זמן. כמובן שהשבת לא הספקתי, קיבלתי את המכתב בערב שבת.

בכל אופן, לגבי הנושא הזה, של לימוד בספרים של אנשים רשעים, התחלתי לדבר על הנושא הזה בעיקבות פרשת ח' ולדר, ה' ישמור. למעשה זאת פרשה ארוכה וסבוכה, פרשה שתומה. קיבלתי בנושא הזה הרבה חומר, וזה עוד לא הכל, כי יש עוד. חושבני שמכל החומר שנכתב עליו, אפשר לעשות ספר שלם. ספר גדול. אני בעצמי לא קראתי הכל, ואני רואה שישנן דעות לכאן ולכאן, יש דעות קיצוניות מן הקצה אל הקצה, ואינני יכול להכניס את ראשי הקטן בין הרים גדולים. ישנו כאן ויכוח, 'כשם שפרצופיהם – כך דיעותיהם'. אמרתי את מה שנראה לעניות דעתי, כי מדובר על דברים אשר קשה להיכנס אליהם.

אמנם אני ממש מתפלא לראות, כיצד ישנם כאלה, שהם בדיוק בדעה אחרת. וכן אלו אשר קראו את המאמרים שלו, בני תורה יודעי ספר, לא אנשים פשוטים, ומתפעלים מהחכמה ומהדיעות ומההשקפה. אינני יודע, כיצד להגיב על כך. אני בעצמי, לא קראתי את דבריו, בכדי להביע דעה מוצקה. אבל אני רואה, שישנו ציבור תורני מושפע מספריו וממאמריו. ואני לא יודע, איך יתכן הדבר. אני קצת חושש. כי מצד שני, אני שומע מהרבה אנשים ת"ח ובעלי יראת שמים, האומרים שאין בספריו יראת שמים, ונוסף מהם ריח לא טוב. ריח רע נודף מדבריו. וישנם כאלה שאמרו,

אפילו אכזריות. אנשים שיש להם חוש, אמרו כי בין השיטין רואים אכזריות. לדבריהם, כל השיטות הרשעיות שלו, גלומות בתוך ספריו בין השיטין. כך אני שומע.

ישנם כאלה שאמרו, לגבי המודעה שישנם שפירסמו בעת שהוא נפטר, כתבו ובכותרת למעלה 'אנשי אמונה אבדו'... אמרו בלעג, 'אנשי חוסר אמונה התאבדו'... איבדו את עצמם לדעת.

נפל להם מן השמים, ביטוי טוב. נכון. הפוך ממה שהם חשבו.

בכל אופן, מה שאני יכול להביא, זהו למשל מכתב של ה'בד"צ העדה החרדית בעיקו"ת ירושלים ת"ו, והצטרפו אליהם הרבה רבנים מסביב.

הרחק מפתח ביתה.

יום שני לסדר זאת חוקת התורה ד' תמוז התשפ"א לפ"ק.

ידוע כמה הרחיקו רבותינו עיני העדה מאורי הגולה וראשי העם בכל דור ודור, את כתביהם של משכילים למיניהם, גם אלו שהסתתרו תחת מסוה של צדקות, כי על כן גדול כוחה של המלה הכתובה להכות שרשים בלב הקורא אותם, ובמיוחד אצל בני הנוער, עד כי החמיר מרן החת"ס זיע"א [חור"מ סי' קצ"ז] שלא ללמוד תורה ממי שקורא בספרים חיצוניים.

אשר על כן מוצאים אנו חובה בנפשינו, אחרי שנדברנו עם אנשי חינוך העוסקים במלאכת הקודש, להתריע מפני כתביו של ח' ולדר והדומה להם, אשר רחוקים המה מהשקפת עולמם של יראי ה', ונגוע בנגע ההשכלה הארורה, ונראה שממקור טהור לא יהלכון. ממקורות זרים, סורי הגפן נכריה, ובורות נשברים רח"ל. וכל אב ואם וכל מחנך לצעירי הצאן הבנים והבנות הע"י, יתן אל לבו לא לתת לכתבים כאלו להיכנס אל ביתו ולהרחיקם בתכלית, גם אלו שתורגמו לשפת האידיש, כדי שלא לתת לו גושפנקא להכניסם אל קדשי הקדשים בתי ישראל החרדים לדבר ה'. ולהציב חומה ברורה בספרי הקריאה

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם מובא במאמר 'למה פרצת גדריה', מתוך משאו של הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר שליט"א, שנאמר בקהל רב ביום ט' באב התשס"ד – תשמעו ותשימו לב באיזו שנה המדובר, כבר מאז – בבית הכנסת ירחי כלה, בני ברק ת"ו.

כאן המקום להתריע על תופעה מסוכנת בשם "ילדים מספרים על עצמם". אלו הספרים של ולדר. ויש לדעת כי סכנה זו, היא נוראנוראות, וחרבן ממש!

אני מתפלא, שאנשים עם פיאות וזקנים, מזכירים את שמו בדחילו ורחימו, ולא יודעים איזו מפלצת זו.

אהה, כעת אני שמח. כי אני רואה, רק עכשיו שמתי לב, שגם הוא כבר התפלא על כך בזמנו, שישנם אנשים כאלה. אבל אולי עדיין החידוש הוא, שזה עדיין קיים עכשיו. בשלמא אז בזמנו, אולי עדיין לא ידעו.

אני אומר את זה עם כל האחריות. כל ההורים וכל המחנכים, צריכים לדעת את זה!

רק שתדעו, הרה"ג משה מרדכי שולזינגר, היה גברא רבא. ברצוני לספר לכם, כי בזמנו כאשר למדתי בישיבת קול תורה בעיקות ירושלם ת"ו, בסוף, אחרי שש שנים, הגר"י אברמסקי (בעל החזון יחזקאל על התוספתא) היה גר בשכונת בית וגן – קרוב לישיבה, אז הלכנו לקבל ממנו ברכה וכו' לקראת המעבר לישיבות אחרות, יש לפוניבו, ויש לקול יעקב. ותוך כדי הדברים הוא אמר כך, יש לי תלמיד שקוראים לו הרב משה מרדכי שולזינגר, והוא בקי בכל הש"ס. בחנתי אותו על תוספות אחד, באיזה קצה, באיזה מקום, ואין דבר שהוא לא ידע.

המשיך הג"ר ממ"ש ואמר, זו אחת מן החזיתות האמיתיות של עולם התורה, וכאן זה חמור יותר, מכיון שהנזק אינו גלוי לכל, כמו למשל "תכנית הליבה". זה כמו נחש, כמו עכנאי, שהארס מפעפע ויורד בלא שמרגישים. זה תהליך איטי, ולא מרגישים את זה מיד.

המובאים אל בתיהם, שיהיו שמורים מכל רוח זרה, כי משם קלה הדרך לשיבוש הדעות.

ולא להשתתף בשיעוריו בכל דרך ואופן שהוא. מכתב זה פורסם, עוד לפני הסיפורים האחרונים. הוא יצא בחודש תמוז שנת תשפ"א.

וגם הרה"ג משה שטרנבוך שליט"א, כתב כעת (במכתב שפורסם בעלון שלו בתאריך ה' שבט התשפ"ב) בזה"ל, במענה לשאלת רבים אם מותר להחזיק הספרים של חיים ולדר, הנני להשיב כי כל מי שרוצה שבניו ובנותיו יתחנכו בדרך התורה ויראת שמים, לא יחזיק את ספריו בביתו וברשותו, שרוחו של הסופר הנ"ל בתוך ספריו, ואין לקרוא בהם.

ומה שיש המפרסמים שיש להסביר לילדים שמותר להחזיק ספריו, ח"ו לומר כן, וכפי שכבר הורו רבנים ודיינים שאסור לקרוא בספריו, ומצוה לשמוע דברי חכמים.

לכן אני תמיה ומתפלא, שישנן כאלה האומרים, שאפילו שהוא לא בסדר, בכל זאת לגבי הספרים זה מותר. אני חושש, יש לי קצת הרגשה כזאת, שהם כבר מושפעים מרוחות רעות, ולא מבחינים. כי אני רואה כזאת גם בכיוצא בזה, שבדור החדש ישנם צעירים, אשר השירים הישנים – וק"ו שירי אבותינו – זרים להם. הם לא נהנים מכך. הם לא שומעים אותם. לא רוצים. הם נהנים משירים פראיים, השירים של זמנינו. שמע מינה כי משהו נשתנה אצלם בנשמה. זה כבר לא טוב להם, לא נעים להם. הדבר סימן, שמשהו אצלם פגום. כבר נכנסה בהם רוח טומאה.

השירה, זה משהו בנפש, בנשמה. אז אם השירים הללו לא טובים לך, ורק השירים האחרים טובים לך, זהו מה שמושך אותך, כנראה רקוב אצלך. בפנימיותך רח"ל. לכן אני אומר, כי אם ישנם כאלה אשר נהנים מהספרים ומהמאמרים של ולדר, אולי הדבר מעיד שהם כ"כ התרחקו מהקדושה, עד שהם מרגישים שיש בכך דבר טוב. הדבר פלא.

*

כל הספרות והפסיכולוגיה שלו, שאובות ממקורות טמאים, והוא בעצמו מספר על עצמו (בא' מספריו) ללא שום בושה, מאיזה מקורות זרים הוא שואב את סיפוריו. אנשים לא קולטים, שהאיש אינו משלנו כלל. הוא משתייך במוצהר לעולם הרחוב, שמעבר למחיצות.

ובהמשך הוא אומר, שמעתי שסוף סוף התחילו לעודר את תשומת הלב לסכנה שבתופעה זו, ולאחרונה ראיתי שהופצה חוברת בשם "ונער קטון נוהג בס", המכילה הסברה על עצמת הבעיני והיקפה. לדעתי היה ראוי שיקראו לחוברת הנ"ל – "יכרסמנה חזיר מיער" וכו'. זה ממש כמו חזיר יער, המכרסם בחינוך הטהור בצורה נוראה.

הוא איש רע מעללים, עז פנים, ונמנה עם עושי רשעה ממש.

שלא יגיד שלא אמרתי לו. אמרתי לו, ולא פעם אחת, אלא כמה פעמים. אמרתי לו: "אני עוקב אחריך שנים, ואני רואה שאתה מוזק לכלל ישראל. כל מה שישקיעו בישיבות ובבית יעקב לרומם את הרוח היהודית האמיתית המקורית – אתה תקלקל!".

אני מתפלא, כי הנה הוא ידע זאת, כבר אז. ולא התייחסו אליו. כבר בשנת התשס"ד, הוא מדבר כך.

הערה מהקהל: יער זה ולדר באידיש.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. א"כ גילית מה טמון בכך. לא ידעתי זאת. בעת מובן, למה קישרו זאת כאן לפסוק יכרסמנה חזיר מיער'.

ואכן כך נתברר לי אחרי השיעור, כי ואלד באידיש, זה יער בלשה"ק. ואלדער, זה איש יער].

צריכים לדעת, וזוהי מסוג הסכנות הבלתי שגרתיות, נוסח 'מיכל פינס' (הצבוע הידוע שהופיע בירושלם בדור הקודם). בתחילה לא הכירו בו, והיה נראה כלפי חוץ כחכם ויר"ש, והיה אף יוצא ונכנס אצל הרבה מגדולי ירושלם. עד שבאו מרן הגאון ר' יהושע ליב

דיסקין ותלמידו מרן הגרי"ח זוננפלד זי"ע, ועוד מגדולי ירושלם, הסירו את המסווה מעל פניו, והכריזו עליו בבתי הכנסת ובתי המדרש שהוא טמא וספריו טמאים וכו'. אמנם קיבלו קצת מכות, אך אעפ"כ לא נרתעו.

צריכים ללכת מביכ"נ לביכ"נ, ממקום למקום, מחדר לחדר, מבית ספר לבית ספר, מ'בית יעקב' ל'בית יעקב' ומכתה לכתה – להודיע ש"סורו טמא קראו למו", שהוא טמא וספריו טמאים והקייטנות שלו טמאים, חרבן ממש! ספריו טעונים שריפה, ויש לברך על שריפתן אקב"ו לעקור ע"ז מארצנו.

אינני מוצא את הביטוי המתאים, לכוזה מחבל המקעקע את כל החינוך היהודי הטהור. ואני תמיה מדוע המחנכים עוברים לסדר היום, כשמולם ניצבת סכנה בסדר גודל שכזה, הצוברת תאוצה כל הזמן. מאות תלמידים ותלמידות משתתפים בקייטנות ההרסניות שלו, ואלפים רבים מתפתים בתמימות לקריאת ספריו הרבים. הלא המחנכים משקיעים שנים של מאמצים כבירים כדי להעמיד תלמידים, ושוקדים להחדיר בהם יראת שמים, טעם בלימוד, טעם במוסר ובמדות טובות. ובקריאת ספר אחד שלו – "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות!". זה יותר גרוע מהכל!

אלא מאי, פוחדים!

והוא אכן גברא אלימא, יש לו מסבבו "מאפיה" שלימה של עושי דברו. זה מכונה משומנת היטב עם כסף וכסף וכסף. הוא קונה את כולם בכסף. אבל חובתנו היא לגלות את האמת קבל עם ועדה. האמת אינה ביישנות, ואינה פחדנית!

הוא פועל בדרכים מתוכחמות מאד. יש לו גם טור קבוע בכל יום ראשון בכתב'עת חרדי ליטאי מפורסם, שדרכו הוא שואב 'לגיטימציה' כביכול כ'מאן דאמר' בענייני ציבור וכ'מבין' בענייני חינוך. כל המנויים משועבדים לו כל שבוע, לפתוח את השבוע עם הגיגיו הטמאים. המבינים אתם? וכי בשביל זה מרן הרב שך זצוק"ל יסד זאת???

קשר בלתי אמצעי עם הסופר. רבים וטובים מתריעים על האוירה הקלוקלת והריקנית של קייטנות אלו. (וכשנשאל הסופר הכיצד הוא עורך קייטנות שאין בהם שום סממן יהודי רוחני, ענה: "מה?! וכי הכל זה "דתי"... גם האויר שאנו נושמים הוא "דתי"... כוונתו שקייטנה זה אויר לנשימה, ואין צורך שם לדת).

הפנייה הישירה לילדים שלא דרך הוריהם, הלא היא זו שהמיטה אסון על עם ישראל. תנועות הנוער שימשו תמיד ככלי משחית וכחומר ביד יוזמי שיטות שונות ומשונות, שהגשימו את מאויהם באמצעות ניצול תחושת העצמאות, והמרידה בהורים של גיל הנעורים. מנצלים שהילדים כביכול יש להם במה לעצמם, ומורדים בהורים. הצעירים הם תמיד מהפכניים, אוהבים דברים חדשים.

וזו היתה שיטת המשכילים והציונים, שיצרו תנועות נוער כדי לכבוש את לב הנערים ולנתקם מאבותיהם.

ובהמשך הוא אומר, נקודה חשובה נוספת לגופו של עניין, בזה"ל, כבר הוהרנו רבות ע"י גדולי ישראל שלא לנהות אחר הפסיכולוגיה, שבעיקרה היא מושתתת על תפיסה כפרנית, השוללת לגמרי את המושג של "בחירה", בהיותה מתחשבת ומסבירה שלכל תופעה יש הסבר וסיבה, אם מחמת תכונות מולדות, או מחמת הרגלים סביבתיים, מבלי להשאיר מקום לתיקון המדות, ולהתגברות על היצר במובנים התורניים. אצלם, לשיטתם, אין אפשרות להתגבר על היצר. לא שייך לראות עוגה, ולא לאכול אותה. אין משהו, שהאדם יכול להתגבר על עצמו. ולדוגמא, המושג "מוטב יהיה שוטה כל ימיו ואל יהי רשע שעה אחת לפני המקום" וראה נדה דף י"ג ע"א, לא קיים בפסיכולוגיה.

והוא מוסיף ואומר, גם אם לפעמים אנו נזקקים לעצתם, אין זה אלא לדבר חכמתם, היינו לנתונים העובדתיים שהצטברו אצלם ע"י מחקרים, כמו שאחז"ל [איכה רבה ב' י"ג] "חכמה בגויים תאמין". אבל לא לתורתם – היינו

טוב, אולי לא התייחסו אז להגרמ"מ שולזינגר, אולי חשבו אותו קצת קיצוני, או אולי לא שפוי לגמרי, לקח גלולות כדורים להרגעה. אולי זאת הסיבה, שגדולי תורה לא התייחסו לדבריו. אמנם הנה עכשיו נוכחים שצדק בכל מלה ומלה שאמר.

אבל עכ"פ תראו מה כתב הרה"ג מאיר קסלר, רב ואב"ד מודיעין עילית, כבר אז ובמאמר תחת הכותרת 'אבותינו סיפרו לנו', נאמר בקהל עם בשביעי של פסח – אייר התשס"ד. הוא שואל לגבי השיטה, מה הפירוש לילדים מספרים על עצמם? זו סדרת הספרים של ח"ו.

כך הוא כותב, מתוך מבט זה, נבוא לבחון את טיבה ומהותה של תופעה חדשה במחנינו, המכונה בשם "ילדים מספרים על עצמם". מטרת התופעה בעיקרן – לסייע לילדים להכיר את עצמם, ולעודדם למודעות עצמית על כל אשר עובר עליהם. במסגרת זו יצאה לאור סדרת ספרים בשם "ילדים מספרים על עצמם", המהווים במה לילדים לפתוח את סגורליבם, ובהם סיפורים מושכים ומעניינים וכו'.

צורה זו, של פנייה ישירה לילדי ישראל, יוצרת ערוץ תקשורת ישיר של הילדים עם הסופר, עד כדי תלות רגשית בו, אשר בעיקבותיה הופך הסופר לדמות נערצת בקרב צעירי הצאן, האוספים את תמונות דיוקנו, ומחזרים אחריו לקבל את חתימתו על ספריו (תופעה מוכרת ממחוזות הרחוקים מעולמה של תורה).

עלינו לבחון ולשאול: האין בתופעה זו של "ילדים מספרים על עצמם" סתירה מהותית עם יסוד חינוך ילדינו של "אבותינו סיפרו לנו"? הדבר בדיוק ההיפך מן השיטה שלנו. כי הנה במקום לחזק את הקשר בין הילד להוריו ומחנכיו, חודרת מבין שורות ודפי הספר אוירה של עצמאות מוחלטת, ושמיתת היסוד של "אבותינו סיפרו לנו" מתחת רגלי הילד וכו'.

ואם לא די בכך, תחת אותו מותג ועם אותם מסרים של "ילדים מספרים על עצמם", הוקמה גם רשת של קייטנות ברחבי הארץ, ריקים מתוכן יהודי, דרכה יוצרים אלפי ילדי ישראל

לתיאוריות השונות והמשונות, כשהן מנוגדות לחז"ל.

זאת ועוד, כל תורת הפסיכולוגיה בנויה על מחקרים ומבדקים שנעשו בקרב בני הנעורים הגויים, שאין להם כל זיקה ושייכות לנפש ישראל וקדושתו. עשו מחקרים ובדקו דברים, אפשר אולי ללמוד מכך מסקנות מסויימות. ולא בדיוק. אבל צריך לדעת את העיקר, שתורת הפסיכולוגיה ביסודה, זה בנוי על מחקרים שעשו אצל גויים. וכמובן שאינם מייעצים כיצד ניתן להסתייע בתכנים היחודיים של הילד היהודי, להתמודד ולהיחלץ מקשייו.

והנקודה החשובה ביותר, כתובה בהמשך בזה"ל, ע"כ כשאנו באים לבדוק את הספר המונח לפנינו, בל נסתפק בבדיקה שטחית שלא תמיד מעלה אצל המסתכל ברפרוף דברים חשובים – נבוא ונבדוק את המקור. נבוא ונבדוק מה מדת היראת שמים של הסופר, האם הוא אישיות תורנית או שמא ההיפך? מהי השקפתו של אותו סופר, על העניינים העומדים ברזומו של עולם הציבוריות החרדית? מאין שואב הסופר את רעיונותיו, ומי הם "רבותיו" בשטח זה?

אם היינו עורכים בדיקה שכזאת, לא היינו ממהרים להכניס את יצירותיו לד' אמות הבית החרדי. דבריו בראיונות לעיתונות החילונית [המופנים לאזני הקהל החילוני, שהוא כ"כ מנסה להתרפס בפניו], מעידים שהוא רחוק מלהיות דמות של מחנך יר"ש לילדינו הטהורים. אם היינו בודקים, היינו מגלים שהסופר אמוץ על ספרות גויית קלוקלת, והינו מעריץ גדול של סופר גוי ידוע, וכפי שמציין זאת בעצמו באחד מספריו, בסיפור אותו הקדיש לזכר מתרגם סיפוריו!

ומציינים שם בהערה למטה, את המקור שלו. בספר 'מאחורי המסכה' עמ' 97, כותב בעצמו הסופר הזה: "סיפור זה, הוא עיבוד לאחד מסיפוריו של הסופר האמריקאי ד' רניון, בתרגומו של אליעזר כרמי. בסגנונו של רניון, עשיתי שימוש רב בסיפורי, בעיקר בכל הנוגע

להגדרות של התרחשויות... וחידוד מסרים על ידי הבלטת ניגודים בין אנשים, וניגודים בנפשו של אדם פנימה. סיפור זה מוקדש לזכרו של הסופר אליעזר (בן זלמן דן) כרמי ז"ל...".

בקיצור, הוא לקח סיפורים של גויים, וקצת שינה אותם, להתאים אותם כביכול לציבור החרדי.

כבר בזמנו [בחו"ש תמוז התשס"ז], פרסמו [עלין] חוברת בשם 'זנער קטון נוהג בס'. וזה מופיע שם.

אני מתפלא, כיצד עברו שנים, ולא התייחסו לכך. רק עכשיו קיבלתי זאת. אבל לא משנה. לכל הפחות כעת, גם אם חכמים מאוחר, גם עכשיו יש עוד מה לתקן.

כתוב שם עוד כך, בתוכן פרק ב', תחת הכותרת – מי שמך?

על העצמה הריכוזית המפחידה, "אוטוריטה חינוכית" מטעם עצמה, "מחנך הדור" שמגדיר עצמו כ"כותל המערבי" של ילדי ישראל, הגולם שקם על יוצריו, רבותינו חששו תמיד מריכוזיות של כוח קולקטיבי – ק"ז מ"נער קטון נוהג בס", לכן גם אין מקום ל"שיפוצים", ממציא דרך חדשה בחינוך ופורץ גדרים בספרות, מי שמחשיב עצמו כ"מחנך הדור" צריך להוכיח שראוי לאיצטלה זו, הפך עצמו ל"מוחזק" בנשמות הילדים – וסבור שמעתה צריך הוכחות לפוסלו כי "המוציא מחבירו עליו הראיה", המכשולות של הקייטנות הראשונות – שהוכיחו את גודל הניכור לערכי עולם התורה, לכן אין טעם ב"פיקוח" ו"השגחה", המשל של המנתח הפוחז, תיאוריית המרדנות העצמאית של "הילד במרכז" ו"העולם שייך לצעירים" ופירותיה הבאושים.

ובתוכן פרק ד', תחת הכותרת – לומדים ממעשיו יותר משיעוריו, התלמיד מחקה תמיד את רבותיו.

האישיות מקרינה יותר מהתכנים, דברי הרמב"ם "אפילו כל העם צריכין לו, אין מתלמדין ממנו", דברי החזו"א על ההשפעה

באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב,
היה שם כובס אחד שלא ידע מהלוויה,
וכששמע את הבת־קול, הבין שהפסיד את
אותו זכות, עלה לגג ונפל ומת. יצאה בת קול
ואמרה, אף ההוא כובס מזומן הוא לעוה"ב.

ועל כך הוא אומר, רבינו המגיד ר' מרדכי דרוק
היה שואל: הרי הכובס התאבד ואיבד את חלקו
לעוה"ב, ואיך דוקא ההתאבדות זיכתה אותו
לעוה"ב? ותירץ ע"פ מדרש – צ"ל הירושלמי –
שלויתו של רבינו הקדוש התקיימה ביום ששי
ונתארכו ההספדים והשמש נעצרה לכמה שעות
עד לאחר הקבורה ואז נהיה חושך בבת אחת,
וחששו הקהל שחיללו שבת, ולכן יצאה הבת
קול שלא חטאו.

באופן נורמלי, היה צריך להיות כבר ליל שבת,
אבל לכבודו של רבינו הקדוש, השמש נעמדה.
ולפנות בוקר, כביכול כשכבר עבר הזמן שהיה
צריך להיות לילה, היה חושך זמן קצר מאד
ופתאום נהיה בוקר. אבל בעצם, העיקר הוא,
שלא ייקרא שחיללו שבת. אז חששו כולם, מה,
חיללנו שבת רח"ל? יצאה בת קול ואמרה, לא,
חס ושלום, כל מה דהוה באשכבתיה וכו'. לא
חיללתם שבת, כי השמש עדיין לא שקעה.
למרות שהדבר היה בדרך פלאית. נס גדול.
א"כ אותו כובס, הרי הוא המשיך את עבודתו,
כי הוא לא ידע, א"כ הוא חושב שהוא חטא. רק
אלה שהשתתפו בהלוויה, מאן דהוי
באשכבתיה, אבל אותו כובס עשה מלאכה,
וא"כ מיתתו בסקילה. הוא חייב מיתה רח"ל.
לכן הוא הרג את עצמו. אסור אמנם לעשות
זאת, אבל לדבריו הוא לא נקרא מאבד עצמו
לדעת.

אותו כובס שלא ידע מהלוויה, כאשר ראה
שהשמש אינה שוקעת, המשיך במלאכתו,
וכאשר שמע את דברי הבת־קול, הבין כי רק
מי שהשתתף בלוויה לא חטא, אך הוא המשיך
לעבוד ועיי"כ חילל השבת שמיתתו בסקילה,
ופסק מהרי"ט שאם מישהו עשה עבירה
שעונשה בתורה מיתה, והרג עצמו בגלל כך,
הגם שאסור לעשות כן, אבל אינו מאבד את
העוה"ב שלו.

הנסתרת לרעה מתוכו של־מחנך, דמות ראויה
להערצה ומודל לחיקוי וכו'.

גם המאבד עצמו לדעת מחמת בושה, נחשב מאבד
עצמו לדעת.

כתב על כך גם מישהו, אשר אינני מכיר,
כנראה יש לו גליון בשם 'מעדני הפרשה', שמו
הרב ישראל אהרן קלצקין, היה לו קשר קרוב
עם ולדר, לכן הוא כנראה קצת נגוע, ושם הוא
מדבר לטובתו כביכול. ואפילו לגבי המצב של
'מאבד עצמו לדעת', הוא מנסה לטהר את
הדבר. להכשיר את השרץ. ועל כך ברצוני
לענות בעז"ה.

הוא כותב [עלון פרשת וארא התשפ"ב] כך, ההלם
שהיהדות החרדית עברה השבוע, היא
היסטורית והיסטורית, ובצדק. היה? לא היה? כל
זה לא רלוונטי. אם ארצה לכתוב כל מה שעבר
לי בראש, יכלה הדף ויכלה הזמן והם לא יכלו
וכו'.

אבל מה, ישנם כאלה האומרים – ואת זאת
ברצוני כביכול לשלול – כי הנה סופו הוכיח על
תחילתו, שהרי הוא איבד את עצמו לדעת.

אז הוא כותב כך, קשה לדון. תשמעו את
טענתו.

הגמ' בברכות מספרת לנו, על תלמיד אחד
שהניח תפילין שלו בחורין הסמוכים לרה"ר,
כדי להיכנס לבית הכסא. עברה שם פרוצה
אחת, ונטלה אותם, ונכנסה לביהמ"ד ואמרה,
ראו מה נתן לי זה בשכרי. עלה התלמיד לראש
הגג וקפץ ומת. ובגלל זה תיקנו חכמים,
שבמקרה כזה מותר ליכנס עם התפילין לבית
הכסא.

בגמ' לא מסופר התייחסות החכמים לאותו
מעשה של התלמיד. אז לכל אלו שטוענים, כי
ההתאבדות היא הוכחה לאימות המעשים, הנה
גמ' זו מפריכה את הטיעון. אותו תלמיד,
התאבד בגלל הבושה, ועאכו"כ בושה של איש
מפורסם ופרסום בכל מדיה וכו'. זהו דבר אחד.

דבר נוסף הוא כותב, ישנו מקרה נוסף ומענין
בחז"ל: הגמ' מספרת כי אחר לְיָתו של רבינו
הקדוש, יצתה בת קול ואמרה 'כל דהוה

לכן, אני דן לכף זכות, שאולי ההתאבדות היתה עקב חשש – אולי אותו ח'ו' (חיים ולדר) חשב – שנכשל חלילה בעוון שמן התורה יש בו עונש מיתה, ועשה זאת לשם שמים.

לפני שנענה על טענותיו, נקדים כי האמת היא, שצריכים לדעת כי אכן ישנם מקרים, שחושבים כי יש לפנינו מקרה של 'מאבד עצמו לדעת', ולא דובים ולא יער. זה לא דבר כ"כ פשוט, כתוב שם [בעלון מעדני הפרשה שם] דבר מזעזע, היה אברך בירושלם, לפני כעשרים שנה, שמצאו אותו תלוי, והוא השאיר מכתב פרידה. כולם השתוממו, איך יכול להיות? צדיק ירא שמים, ת"ח ומחבר ספרים. בעל משפחה גדולה. מה קרה? אבל הנה הוא איבד עצמו לדעת, והשאיר מכתב, שהוא עושה זאת בדעה צלולה, כביכול. מתוך ידיעה. היה הלם עצום. עד שהתברר, שבעצם הוא היה חייב המון כסף, והנושים שלו ראו שאין תקוה שישלם, אז שלחו אליו אנשי עולם התחתון, שהם תלו אותו, והכריחו אותו לכתוב מכתב פרידה. הוא כתב את המכתב, בעל כרחו. לחפות עליהם. זה רק בכדי לדעת. כי בפוסקים דנים [עי' פתחי תשובה ביו"ד סי' שמ"ה], לגבי המאבד עצמו לדעת, אם לא יודעים מה בדיוק קרה ברגעים האחרונים. אולי נטרפה דעתו וכו'.

אבל האמת היא, כי בנושא שלנו [של ולדר], הסיפור הזה אינו נכון. כאן כולם יודעים, הוא אמר מראש שאם יפרסמו את הקלטת, אזי הוא יתאבד. זה לא היה בלבול ושיבוש הדעת, אלא הדבר היה מתוכנן. אף אחד לא הכריח אותו, ולא כלום.

בכל אופן, ברצוני רק לענות על שני הדברים האלה.

לגבי הדבר הראשון, הוא מביא ראיה מהגמרא בברכות [דף כ"ג ע"א], שאדם המאבד עצמו לדעת מתוך בושה, זה לא נחשב מאבד עצמו לדעת. כך הוא טוען.

בגמרא שם כתוב, לגבי זמנם שהיו הולכים כל היום עם התפילין, שלא להניחם בחורין הסמוכים לרשות הרבים, שמא יטלו אותם

עוברי דרכים, ויבא לידי חשד. אם האדם צריך להיכנס לבית הכסא, והוא ישים את התפילין בחורים ובסדקים, עד שיכנס ויצא, עלול להיות שאנשים – עוברי דרכים – יקחו את התפילין, כביכול בתורת עירבון ומשכון, וכדומה. הנה, זה שייך לפלוני אלמוני.

ומעשה בתלמיד אחד, שהניח תפילין בחורין הסמוכים לרשות הרבים, ובאת זונה אחת ונטלתן, ובאת לבית המדרש ואמרה, ראו מה נתן לי פלוני בשכרי. כיון ששמע אותו תלמיד כך, עלה לראש הגג, ונפל ומת. באותה שעה התקינו, שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס.

לפי"ז הוא טוען, הנה חז"ל לא אמרו שהדבר היה לא בסדר.

אולם, נכון שבגמרא לא כתוב, אבל בספרי כמה מפרשים הדבר כתוב.

בספר רוב דגן [עמ"ס ברכות שם] כתוב כך, נראה ודאי דתלמיד זה עשה שלא כהוגן. דמספק, היה לו לקבל חרם, ולסתור דברי הזונה, ולא לחוב בדמו, ואיהו לגרמיה הוא דעבד. היה יכול להגיד, רבותי, חס ושלום. אם היא צודקת, ח"ו הוא בחרם. בכדי שיאמינו לו. כי איך הוא יכול להכחיש אותה? ישנם פתרונות.

ופשיטא דמאן דעביד הכין, עתיד ליתן את הדין, והרי זה מתחייב בנפשו, ודמו ודם זרעיותיו תלויין בו.

לכן אני אומר, כי אין דבר כזה, מחמת בושה. גם אם ישנה בושה רח"ל, זאת בשבילו כפרת עוונות. אין זאת כלל סיבה, שבשביל זה הוא יאבד עצמו לדעת.

ובספר ברכת אהרן [סימן קפ"ד] כתב, שהדבר בכלל אינו נכון. כי הוא לא איבד את עצמו לדעת. הנפילה לא היתה מרצונו. הוא עלה לגג, מרוב הבושה, רצה להיות לבדו, מכיון שהוא התבייש מהאחרים.

הוא כותב כך, מפשטות הלשון משמע, שהתלמיד הזה בעצמו הפיל עצמו מן הגג ומת. וזה קשה להניח, שתלמיד מחובשי ביהמ"ד יאבד עצמו לדעת, אשר על העושה כן אמרו שאין לו חלק לעולם הבא. ע"כ מסתבר יותר,

יכולין לעסוק בקבורתו של רבי ולהכין אח"כ צרכי שבת, ויראו שמא חיללו השבת. ולכן יצאה בת קול, שכל מי שהתעסק בקבורתו של רבי מזומן לחיי העוה"ב. וזה הכובס שלא היה באשכבתיה דרבי, חשב שחילל שבת שלא לצורך מצוה, וקיים סקילה בעצמו כדין המחלל את השבת, ולא הוי מאבד עצמו לדעת עיי"ש.

אומר על כך הברכת אהרן, ולא זכיתי להביק, דמה בכך שחשב שחילל שבת? האם בשביל זה היה רשאי לעשות דין לעצמו, ולשלוח יד בנפשו? ואטו אם אחד כבר נתחייב מיתה בבית דין, האם רשאי הוא להרוג את עצמו קודם שיהרגוהו הבי"ד? אם יש בכחו לעשות כן? הלא זה לא ניתן להיאמר כלל. דהתורה לא אמרה רק שהבי"ד יהרגוהו, אחרי דונם אותו למיתה כפי חוקי ומשפטי התורה. אבל הוא בעצמו, בודאי אינו רשאי לשלוח יד בנפשו. ואם ישלח, יהיה בודאי בכלל מאבד עצמו לדעת, כשאר אדם העושה כן.

הוא מאריך על כך, וכותב בהמשך בזה"ל, ועיין בשו"ת שבות יעקב [ח"ב סי' קי"א] שד"ג"כ בזה, אי ההורג עצמו מחמת תשובה הוי בכלל מאבד עצמו לדעת, והביא דברי היפה תואר שכתב במדרש בראשית רבה [פ' ס"ה] במעשה דיקום איש צרידה, דאף מי שחייב מיתה אינו רשאי להמית עצמו, ולא יצא מכלל 'אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש'. ובשבות יעקב שם חולק עליו, ואסתייע ג"כ מדברי מהרי"ט הנ"ל, דכשהעושה מחמת תשובה לא הוי מאבד עצמו לדעת.

ולמסקנא הוא כותב כך, ואין אני כדאי להכריע ביניהם, אבל לפי קוצר ידיעתי, נראה דצדקה דעת היפה תואר, דאפילו מי שיודע שחייב מיתה – גם הוא יודע שהוא חייב מיתה בלי שום ספק – ג"כ אינו רשאי לשלוח יד בנפשו, דאפי' מי שכבר נידון למיתה עיי' בי"ד, ג"כ אינו רשאי להמית עצמו בידים וכמ"ש.

א"כ הדבר מובן. חושבני כי כל התירוצים הללו, הם רק בכדי לחפות ולטשטש. זה בא מתוך קושי להודות על האמת. אולי קשה

שלא התלמיד בעצמו המית את עצמו, כי אם הוא עלה לראש הגג להתחבא מפני הבושה.

זהו כפי שנאמר, וְחִפְּרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחֲמָה [ישעיהו כ"ד, כ"ג], וכן [תהלים פ"ג, י"ח] וְיִחְפְּרוּ וְיֵאבְדוּ. מה הפירוש, 'לחפור'? ישנה בושה, וישנה חרפה. 'חפרו'. כאשר לאדם יש בושה גדולה, הוא מחפש היכן להתחבא, מחפש איזה חור איפה ללכת, להסתתר בעיני בניאדם, שלא יראו אותו במצב הזה. לכן, ההוא עלה לראש הגג, בכדי להתחבא.

ובהיות המקום הזה מקום סכנה, הנה קרה לו שם אסון, שנפל ומת. ויכול להיות כי זה היה באמת מחמת מרירות ליבו – היה מבולבל – מגודל הבושה, שכח להיות נזהר ולהשגיח במקום סכנה כזה ואיתזק.

והוא מביא ראיה ממסכת שמחות [פ"ב ה"ב], וכך גם נפסק להלכה בשלחן ערוך [יו"ד סי' שמ"ה סעיף ב'], איזהו המאבד עצמו לדעת? לא שעלה בראש האילן ומת, בראש הגג ונפל ומת, אלא זה שאמר, הריני [מרן שליט"א] אומר זאת בכינוי: הריהו עולה לראש הגג או לראש האילן, ואפיל עצמי ואמות [מרן שליט"א] אומר בכינוי: ויפיל עצמו וימות] וכו'. אם הוא אומר מראש, שבשביל זה הוא עושה כך. אלמא דהעולה לראש הגג ונפל משם – אם סתם אדם עלה ונפל – לא הוי בכלל מאבד עצמו לדעת, כי תלינן שנאנס. וזה מתאים לדברינו.

אח"כ הוא מביא גם את עניין הכובס, במסכת כתובות [דף ק"ג ע"ב], מה שהיה באשכבתיה דרבי, שם כתוב בזה"ל, סליק לאגרא ונפל לארעא ומת, יצתה בת קול ואמרה, אף ההוא כובס מזומן לחיי העוה"ב. והוא אומר על כך, ורבים תמהו, איך היה רשאי לעשות כן, לאבד עצמו לדעת? בשגם איך יצא עוד בת קול, שהוא מזומן לחיי העוה"ב?

ועיין בחידושי מהרי"ט שם שתירץ, דהכובס עשה כן מחמת תשובה. דמבואר בירושלמי דהיינו טעמא שיצאה הבת קול, דכל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי העוה"ב, משום דרבי מת בע"ש ונתארך אז היום כדי שיהיו

לאנשים – בפרט לאלה שהיו בקשר איתו [עם ולדר] – לקבל את הדברים. אבל אני לא אומר זאת, כדי לפסוק לגביהם, להחליט מה עשו, אלא לגבי מה שחשוב לנו. כי ברור שבספריו ישנה רוח רעה, בבחינת 'כוח הפועל' – בנפעל'. היוצא מן הטמא – טמא.

העיקר שצריכים לדעת, שלא להחזיק את הספרים האלה בבית, כפי שכבר אמרנו בשיעור הקודם. שומר נפשו ירחק. לעשות ביעור חמץ.

שאלה מהקהל: לקרוע אותם?

תשובת מרן שליט"א: כפי שכבר אמרתי אז, אם תשים את הספרים בגניזה, עלולים לחטט ולקחת אותם. לכן, צריך לפרק אותם קודם, לפרק את הגיליונות, אם יש בהם דברי תורה. בכל ספר פסול, לפעמים ישנם דברי תורה, מאמרי חז"ל וכדומה, צריך לפרק אותם לפני ששמים בגניזה. כך שאם מישהו ירצה לקחת, הוא יצטרך לכרוך אותו מחדש וכו', ואף אחד לא ישקיע בזה. שלא יבוא לידי שימוש חוזר. [ויש עצה טובה שאין בה שום חשש, לערבב את הדפים, וגם לגנוזם בכמה מקומות או בכמה זמנים. איתמר].

תשובת מרן שליט"א לשאלות מהקהל: בספרי הפוסקים כבר דנו על כל הדברים האלה. וגם אם הוא עשה, זה לא ראיה שזה מוסמך. הדבר מובא בספר שבות יעקב, המעשה של יקום איש צרידה.

השם ברוך הוא ישמרנו מכל דבר רע, אבי"ר.

המעשה בבעל השדי חמד אשר העלילה עליו המשרתת בכדי שיחשדו בו וכו', וכיצד זכה שנפתחו לו שערי אורה.

על בעל שדי חמד, ישנו סיפור נורא ואיום. כדאי להזכיר את הסיפור הזה, ובכך נסיים, בכדי שנסיים בדבר טוב.

בזמן השדי חמד, כמה"ר חזקיהו מדיני, היה גביר אחד שהחזיק אברכים שילמדו תורה, והשדי חמד היה כמובן אדם משכמו ומעלה, והיה מישהו שקינא בו. מישהו לא מוכשר, לא מוצלח, שהיה מקנא בשדי חמד, ורצה להגות

אותו מן המסילה. והוא בגלל זה, עשה מעשה אשר לא יעשה.

לאותו הגביר היתה משרתת, אז אותו אדם אמר לה רעיון מה לעשות, כי כיון שהשדי חמד יושב כל הזמן ולומד תורה בהתמדה, איננו יודע מה נעשה מסביבו. הוא אמר לה, את תיגשי אליו בזמן שהוא יושב ולומד, תעמדי לידו מעט, ותפתחי בצעקות, מה, אתה לא מתבייש? ככה אתה מדבר וכו' וכו'? בכדי שיחשדו בו, שהוא דיבר איתה דברים לא ראויים. ואכן, כך עשתה המשרתת הזאת. כמובן היא קיבלה ממנו כסף, בכדי שיהיה כדאי לה, וכך היא עשתה.

וכמובן, יצא על השדי חמד שם רע רח"ל, העניין נתפרסם, והגביר אמר לשדי חמד, תשמע, האמת היא שאני לא מאמין לסיפור שלה, אבל מה אני יכול לעשות? לא נעים לי. אנשים מדברים, איך אתה מחזיק אדם כזה בבית המדרש שלך? אין לי ברירה. תחפש מקום אחר.

בעל השדי חמד, קיבל עליו את הדין. הוא לא התאבד...

עברו חדשים, אינני יודע להיכן הוא הלך, הגיע הזמן שפתאום ביום אחד היא הגיעה אליו בבכיות ובצרחות וכו', ואומרת לו, תעשה לי טובה, חסד. אני ממש מתנצלת ומבקשת סליחה. תדע לך, שפלוגי אלמוני הוא זה שאמר לי לעשות זאת, הוא נתן לי כסף וכו'. אבל בסופו של דבר, יצאתי מופסדת מכל העניין, כי הגביר אמר לי, בגללך הפסדתי את זה, חסר לנו את רבי חזקיהו בבית המדרש, מורגש חסרונו וכו'. אז גם אותי הוא פיטר. בעת אני בלי עבודה וכו', אין לי מה לפרנס ולהאכיל את הילדים, היגעת לי לפת לחם. אבל אני אומרת לך את האמת, שהכל בגלל אותו אדם.

אמר לה השדי חמד, תראי, את מבקשת ממני סליחה, אני מוכן לסלוח לך. אבל בתנאי אחד, שלא תגלי כי הוא זה שאמר לך לעשות זאת. תגידי שזו היתה עלילה, אבל את תגלי שזה הוא.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם לטובה, אכ"ר.

תראו איזו גדלות. ואכן, כך היא עשתה. ועי"כ יצאה צדקתו לאור.

בעל השדי חמד אמר, כי מאז, נפתחו לו שערי אורה. בזכות זה שהוא עמד בנסיון, לא לנקום בהוא שגרם לו את כל הבושה והחרפה הזאת, מאז נפתחו לו שערי אורה.

ואכן אנו רואים, מיהו השדי חמד. בלי ספרי השדי חמד, היה לנו קושי גדול. ישנם עשרה כרכים שחיבר בעל שדי חמד, מלאים וגדושים תורה ויראת שמים.

מצד אחד, חושבני כי הבושה הזאת, מירקה וזיככה אותו מכל העבירות. אפילו משה רבינו, חשדו אותו מאשת איש. אז אדם שקיבל בושה, בסדר. רבי חיים ויטאל אומר, כי אם היינו יכולים, היינו מחפשים שאנשים יביישו אותנו, כי זאת כפרת עוונות הכי טובה. גם הרמ"ק סובר כך, כמו שהביא תלמידו מהר"א גלאנטי בספרו קינת סתרים, על פסוק [איכה ג', ט"ז] טוב וְיִחַל וְדוּמָם. זאת כפרת עוונות, בלי יסורים, וללא תעניות וסיגופים. אם האדם מקבל בושה, הוא צריך לשמוח, כי עי"ז יש לו כפרת עוונות הכי גדולה.

ובסופו של דבר, גם זה שבעל השדי חמד לא נקם בו, כנראה הוא פחד כי הנה בעת שיתפרסמו הדברים האלה יסלקו את מי שהמיט עליו את העלילה הזאת, ומי יודע מה יהיה אתו וכו'. זה שאמר לה שהיא לא תגלה את הסוד הזה, עבד על מדותיו וכו', הדבר נתן לו הארה עצומה כזאת, וזכה לגדול.

השם ברוך הוא יזכנו, כהנה וכהנה, אכ"ר.

לק"י, ה'תשפ"ב, ב'של"ג לשטרות

**מכחנים חודשיים
בעמדות 'נדרים פלוס'
על ספרי שלחן ערוך המקוצר**

למרון הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן
מכחן חדש כל ראש חודש בל"ג
על החומר הנלמד בחודש האחרון
ע"פ לוח לימוד 5 הלכות ליום באו"ח ו-3 הלכות ביו"ד
מבין העונים נכונה [ציון מעל 90]
תיערך 2 הגרלות כל ראש חודש

**שני הזוכים יקבלו כ"א 150 ש"ח
ויכתרו "חתני שלחן ערוך המקוצר"
הודעות ישלחו לזוכים
תרומה לע"נ ר' יוסף ב"ר יחיא ידעי ז"ל**

**מכחן שנתי בעמדות 'נדרים פלוס'
על ספר אנדתא דפסחא**

כולל פירוש "עץ חיים" למהרי"ץ זצוק"ל
ופירוש "פרי עץ חיים" למרון הגר"י רצאבי שליט"א
מכחן ראשון – עד ר"ח ניסן
מכחן שני – עד ערב פסח
מבין העונים נכונה [ציון מעל 90]
תיערך הגרלה אי"ה בכ"ח ניסן ה'תשפ"ב
יומא דהילולא של מהרי"ץ 217 שנה לפטירתו זיע"א

**חמישה הזוכים הראשונים
יקבלו זיכוי בשווי 150 ש"ח
לרכישת ספרי מכון "פעולת צדיק"
חמישה זוכים נוספים יקבלו כ"א 50 ש"ח
ויכתרו "חתני אנדתא דפסחא"
הודעות ישלחו לזוכים
תרומת קרן מלגות "מעשה נסים"
ע"ש הגה"צ ר' נסים רצאבי זצ"ל
ולע"נ מרת אסתר בדיחי ע"ה בת רבי יוסף שרעבי זצ"ל**

ניתן לקבל 'חינם' חוברות אנדתא דפסחא
עם פירוש "עץ חיים" למהרי"ץ
על מנת להתחייב ללמוד בהם עד לחג הפסח
נקודות חלוקה: בני ברק 03-6780070
ירושלים 02-6420535
מודיעין עילית 050-4139964

מטרת תוכנית חשובה זו
להקנות לכני עדתנו, ידע חיוני למנהגי אבותינו.
בברכת התורה ולומדיה

מאיר ליאור לוי
לתרומות ושליחת לוח יומי טל' 052-7636382
642mll@gmail.com